

© Nejc Trampuž (Slovenija) / Tendrance Floue (Francija) / Bojan Mrdenović (Hrvaška) / Piotr Lapinski (Poljska) / Giulio Di Meo (Italija) / Edu León (Španija)

Širimo solidarnost

BUILD EUROPEAN SOLIDARITY TODAY (BEST)

Izobraževanje za enakopravnost v različnosti
Izobraževanje za solidarnost

Sofinancirano s sredstvi
programa Evropske unije
Erasmus+.

Širimo solidarnost! (Build European Solidarity Today - BEST)
je Erasmus+ projekt.

**»Projekt se izvaja s finančno podporo
Evropske komisije. Publikacija
odraža izključno stališča avtorjev,
zato Evropska komisija ne prevzema
nikakršne odgovornosti za uporabo
informacij, ki jih ta publikacija vsebuje.«**

Kazalo

	PROJEKT ŠIRIMO SOLIDARNOST	4
	Uvodnik: BEST, evropska verzija projekta Širimo solidarnost	5
	Širimo solidarnost: 20 let zgodovine	8
	Kratek opis aktivnosti	10
	Navodila po korakih za izvedbo aktivnosti	11
	Korak naprej: lokalni solidarnostni projekti	13
01	PRIPRAVA TEMELJEV	16
	6 tem za leto 2022	17
	Diskriminacija v vsakodnevem življenju	22
	Nekaj nasvetov za izobraževanje o enakosti in raznolikosti	24
02	PA ZAČNIMO!	25
	Šest fotografij	26
	Nekaj elementov za analizo	32
03	IZ TEORIJE V PRAKSO	38
	Kaj pomeni analiza fotografij?	39
	1. primer delavnice: za osnovnošolske učence in učenke	40
	2. primer delavnice: za dijake in dijakinje	42
	Primer delavnice: vodenje fotografske delavnice	45
	Kaj je delavnica pisanja?	46
	Nekaj primerov delavnice pisanja	49
	Viri in orodja	56
	Primer pesniškega in grafičnega pisanja: Paroliberalismo	59
04	PROMOCIJA AKTIVNOSTI	60
	Pobude in izjave udeležencev	61
05	DODATNI VIRI	63
	Slovarček	64
	Slovarček za analiziranje fotografij	67
	Tematske spletne strani	68
	Literatura za mlade	69
	Tematska literatura	70
	Tematska filmografija	70
	Gledališke predstave	71

PROJEKT

BEST

Uvodnik: BEST, evropska verzija projekta Širimo solidarnost

Projekt Širimo solidarnost (Build European Solidarity Today – BEST) se izvaja v okviru programa Erasmus+ v Franciji, Španiji, na Poljskem, Hrvaškem, v Italiji in Sloveniji. Leta 2002 so ga zasnovali v francoskem gibanju Ligue de l'enseignement, od takrat naprej pa se v Franciji izvaja vsako leto kot izobraževalni odziv na naraščajoče negativne družbene trende, vključno z rasizmom in izključevanjem. Projekt s pomočjo preproste aktivnosti za učence – pošiljanja sporočil solidarnosti naključnim ljudem v njihovih skupnostih – ki spominja na koncept »sporočila v steklenici«, poudarja pomen sobivanja različnih idej, religij, ras, statusnih skupin itd. Učenci se pred pisanjem svojih sporočil solidarnosti urijo v kritičnem razmišljanju in analizi fotografij. Skupaj s svojimi učitelji obravnavajo teme, kot so rasizem in diskriminacija, družbene neenakosti, podnebne spremembe, duševno zdravje, solidarnost in migracije ter enakost spolov. Prejemniki razglednic s sporočili, ki jih pošljejo učenci, so vabljeni, da pošljejo svoj odgovor organizaciji, ki koordinira projekt na nacionalni ravni – to so Ligue de l'enseignement v Franciji, Center za mirovne študije na Hrvaškem, fundacija CIVES v Španiji, organizacija ARCI v Italiji, Društvo Humanitas v Sloveniji ter fundacija School with Class na Poljskem. Organizacije potem odgovore posredujejo šolam.

Partnerji projekta BEST

Cives

Fundacija Cives je neprofitna organizacija, ki so jo ustanovili državljani, ki se zavzemajo za izobraževanje kot temeljni steber demokratičnih družb. Cilj organizacije je spodbujanje etično-državlanske vzgoje na temeljih demokratičnih vrednot, človekovih pravic, spoštovanja in solidarnosti. V tem pogledu delujemo na eni strani na področjih usposabljanja učiteljev za izobraževanje za demokratično državljanstvo in človekove pravice, na drugi strani pa spodbujanja evropskega državljanstva s pobudami, katerih namen je približati državljane institucijam EU ter prispevati k utrjevanju bolj participativne demokracije.

ligaeducacion.org/tag/fundacion-cives
www.facebook.com/Ligaeducacion
www.instagram.com/ligaeducacion

Društvo Humanitas

Društvo Humanitas – Center za globalno učenje in sodelovanje je nevladna organizacija, ki je bila ustanovljena leta 2000. Naše poslanstvo je ozaveščanje o globalnih izzivih ter spodbujanje socialne vključenosti in odgovornosti. V šolah izvajamo delavnice globalnega učenja učence in učenke ter usposabljanja za učitelje in učiteljice, na katerih obravnavamo medkulturni dialog, človekove pravice, predsodke, stereotipe, sovražni govor, diskriminacijo in migracije ter teme, povezane z ohranjanjem in varovanjem okolja. S temi delavnicami spodbujamo solidarnost ter kulturo dialoga in sodelovanja – zato je po našem mnenju projekt Širimo solidarnost povsem v skladu z našimi prizadevanji in predstavlja dodano vrednost za naše delo.

www.humanitas.si
www.facebook.com/humanitas.drustvo

Fundacija School with Class

Fundacija School with Class se je projektu Širimo solidarnost pridružila leta 2016 na povabilo gibanja Ligue de l'enseignement, saj smo presodili, da gre za ustrezen izobraževalni odziv na naraščajočo polarizacijo, pomanjkanje strpnosti ter prevelike diskriminacije tako v šolah kot v našem vsakdanjem življenju. Programi fundacije School with Class podpirajo razvoj kompetenc za 21. stoletje in pomagajo mladim, da postanejo aktivni in ozaveščeni državljani. Šolam pomagamo postati prijazna in odprta okolja, ki podpirajo raznolikost in si prizadevajo za reševanje družbenih problemov in kjer vsi odnosi temeljijo na medsebojnem zaupanju in spoštovanju.

www.szkolazklasa.org.pl/about-us
facebook.com/fundacjaszkolazklasa

Arci

ARCI APS je italijanska nevladna organizacija za družbeno koristne dejavnosti, ustanovljena leta 1957. Deluje na celotnem območju Italije in ima okoli milijon članov, 17 regijskih odborov, 115 lokalnih odborov ter 4.400 rekreacijskih in kulturnih klubov. Glavna področja delovanja organizacije so:

- ~ kultura: poslanstvo organizacije ARCI je zagotavljati rekreacijske in kulturne možnosti (glasba, literatura, ples, gledališče, filmski festivali, tečaji, kulturni programi ipd.);
- ~ izobraževanje, usposabljanje in raziskave: vsebinsko se ukvarjamo tako s kulturnimi (glasba, dramska umetnost, literatura, video, jeziki ipd.) kot socialnimi tematikami (priložnostni tečaji za usposabljanje različnih javnosti, kot so socialni delavci, medkulturni mediatorji ipd.);
- ~ priseljevanje, pravica do azila in boj proti vsem oblikam diskriminacije in rasizma: kampanje ozaveščanja, opolnomočenje migrantov, pomoč pri samorganizaciji migrantov ipd.

V svojem pristopu kombiniramo »kulturo« in »družbo« in tako izvajamo vključujoče in medkulturne družbene akcije, namenjene vsem državljanom, tako Italijanom kot tujcem in tujkam, migrantom in migrantkam ali beguncem in begunkam, pri čemer posebno pozornost namenjamo tistim, ki živijo v slabših gospodarskih, socialnih in kulturnih razmerah. V zadnjih petih letih smo pri ARCI izvedli veliko izobraževalnih dejavnosti v šolah za krepitev socialnih kompetenc mladih. Rdeča nit teh dejavnosti, pri katerih sodelujejo učenci in učenke, je izobraževanje novih generacij o spoštovanju raznolikosti in boju proti diskriminaciji ljudi tujega izvora z dekonstrukcijo stereotipov in razbijanjem prepri-

čanj na podlagi neznanja in strahu. Projekt Širimo solidarnost je tako popolnoma v skladu s prednostnimi nalogami organizacije ARCI ter predstavlja veliko priložnost za nadaljnje razprave ter za skupnostno rast in spodbujanje skupnostnih vrednot.

www.arci.it

www.facebook.com/IscrivitiAllArci

Center za mirovne študije

Center za mirovne študije je civilno-družbena organizacija, ki si prizadeva za zaščito človekovih pravic ter za družbene spremembe na podlagi vrednot demokracije, antifašizma, nenasilja, vzpostavljanja miru, solidarnosti in enakosti, pri čemer kombiniramo aktivizem, izobraževanje, raziskovalno delo, zagovorništvo in neposredno pomoč. Sodelujemo s skupnostmi, iniciativami, organizacijami, mediji, institucijami in posamezniki tako na Hrvaškem kot v tujini.

Vizija našega centra je solidarna, odprta in nenasilna družba, katere institucije omogočajo mir, socialno varnost, politično in ekonomsko enakopravnost ter svobodo za vse ljudi. Člani naše organizacije ob upoštevanju ravnovesja med lastnimi življenjskimi potrebami in okoljem aktivno sodelujejo pri sprejemanju odločitev, upravljanju javnih dobrin in razvoju svojih skupnosti.

www.cms.hr

facebook.com/CentarzaMirovneStudije

Ligue de l'enseignement

Ligue de l'enseignement je ena največjih francoskih organizacij na področju neformalnega izobraževanja. Ustanovljena je bila leta 1866, naš cilj pa je zagotoviti dostop do izobraževanja za vse, ne glede na njihovo starost ter družbeno okolje in etnični izvor. 103 departmajske zveze organizacije Ligue de l'enseignement s svojimi 30.000 organizacijami članicami izvajajo dejavnosti na področjih kulture, izobraževanja in vseživljenjskega učenja, kulture in medijev, družbenega dela, rekreativno-izobraževalnih dejavnosti, okolja in trajnostnega razvoja, univerzalnih športnih dejavnosti ter mednarodne solidarnosti.

www.laligue.org

fr-fr.facebook.com/laliguedelenseignementnationale

Širimo solidarnost: 20 let zgodovine

Pobuda, ki je nastala v regiji Rona-Alpe (Rhône-Alpes) na jugovzhodu Francije

Od začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja je 8 departmajskih zvez organizacije Ligue de l'Enseignement iz regije Rhône-Alpes aktivno sodelovalo pri dejavnostih v sklopu izobraževalnih tednov proti rasizmu. Tesno so sodelovali s šolami pri organizaciji pisnih natečajev za protirasistične slogane, na podlagi katerih so med letoma 1995 in 1997 prvič izdelali plakate, med letoma 1998 in 1999 so izdali prve solidarnostne delovne zvezke, leta 1999 pa so na Sejmu izobraževanja organizirali in predstavili tribune svobode izražanja.

Skupna točka teh projektov je bila povezovanje državljske vzgoje, izražanja mladih ter njihovega odnosa z umetniškim pristopom. Da bi svoje delovanje izboljšala v smislu učinkov, se je zveza Rhône-Alpes leta 1999 odločila, da bo izpeljala novo pobudo, imenovano »Zakaj ne bi pokazali solidarnosti?«. V okviru pobude je bilo poslanih 20.000 »razglednic proti rasizmu« na naslove okoli 100.000 ljudi.

Preprosta in privlačna ideja

Navdih za to akcijo smo dobili pri »poštni umetnosti«. Vsako lokalno združenje je poskusilo najti lokalnega umetnika prostovoljca, ki je bil pripravljen prispevati ilustracijo na temo »poudarjanja pozitivnih vrednot solidarnosti za boj proti rasizmu«. Natisnjenih je bilo osem vzorcev razglednic, vsak v nakladi 2.500 izvodov.

Decembra 1999 je bilo natisnjenih 20.000 razglednic. Lokalna združenja organizacije Ligue de l'enseignement so stopila v stik z učitelji prostovoljci, ki so bili pripravljeni sodelovati pri izvedbi kampanje. Upoštevati so morali naslednja štiri navodila:

- ~ ozaveščanje o strpnosti in solidarnosti z ilustracijo na razglednicah,
- ~ izvajanje dejavnosti usposabljanja v pisanju,
- ~ spoštovanje načela »sporočilo v steklenici«, torej pošiljanje razglednic neznanim prejemnikom,
- ~ spoštovanje skupnega datuma odpošiljanja razglednic: 21. marca, svetovnega dneva boja proti rasizmu.

Obenem so se lokalna združenja organizacije obrnila na državno pošto, da bi spodbudila obiske razredov med množičnim pošiljanjem razglednic.

Na koncu je v projektu sodelovalo 434 šol, razglednice pa je napisalo in odposlalo 24.941 učencev (v nekaterih razredih so izdelali in ilustrirali okoli 5.000 dodatnih razglednic). Približno 3.000 prejemnikov je kartice, ki so jih prejeli, poslalo nazaj združenjem, ta pa so jih združila na zgoščenki z več kot 3.000 sporočili otrok. Prejemniki so poleg tega pogosto namenili tudi čestitke in spodbudne besede združenjem.

»Nalezljiva« kampanja, ki se stalno razvija

Leta 2002 se je projekt zelo razširil: v regiji Rhône-Alpes je bilo odposlanih 34.000 razglednic, v drugih 22 departmajih pa še dodatnih 70.000 naročenih razglednic. Po ocenah je skupno odposlanih več kot 100.000 razglednic doseglo približno pol milijona ljudi. Razglednice so vključevale odstranljiv del, na katerega so lahko prejemniki napisali in odposlali nazaj odgovor (v regiji Rhône-Alpes je bilo poslanih nazaj približno 15 % vseh prejetih razglednic). Tega leta je bila prvič kot vizualni element uporabljena fotografija ter oblika razglednic s tremi prepognjenimi zavihki.

Leta 2004 sta področna zveza Rhône-Alpes in organizacija Ligue de l'enseignement podpisali pogodbo, ki je uredila naročila področne zveze zunaj regije Rhône-Alpes (skupaj je sodelovalo 32 departmajev). Junija je bil vzpostavljen organizacijski odbor za pripravo kampanje za naslednje leto. Odbor se je odločil, da bo pri izbiri fotografij sodeloval z agencijo »Tendance Floue«, katerih avtorji prihajajo iz vse Evrope in zagovarjajo etične izbire, skladne z izobraževalnimi vrednotami in

interesi organizacije. Za okrepitev kampanje je bilo organizirano nacionalno srečanje vodij področnih združenj.

Poleg tega je bil izdelan 20-stranski izobraževalni priročnik za učitelje in pedagoge, v katerem je bil večji poudarek na procesu analiziranja fotografskega gradiva.

Poleg 150.000 razglednic je bilo natisnjenih tudi 30.000 letakov.

Leta 2008 se je projekt preimenoval v svoj sedanji naziv, »Let's play the Fraternity card« (»Širimo solidarnost«) s podnaslovom »na tisoče razglednic proti rasizmu«. V tej akciji je sodelovalo 65 področnih združenj, ki so skupaj naročila 185.000 razglednic.

Evropska dimenzija projekta in razširitev tem

Leta 2017 je projekt z vzpostavitvijo partnerstva s tremi organizacijami iz Hrvaške, Španije in Poljske postal evropski. Za povečanje učinka projekta, ki je v Franciji vsako leto dosegel 120.000 mladih, je bila organizirana evropska razstava in posnet kratek film o izvedbi projekta leta 2019, vključno z odzivi učencev in učenk ter njihovih učiteljev in učiteljic.

Od leta 2020 v projektu Širimo solidarnost sodeluje šest držav: Italija, Španija, Hrvaška, Slovenija, Poljska in Francija. Vseh šest partnerjev se je odločilo, da bodo za spopadanje z izzivi današnje družbe teme projekta razširili še na rasizem in diskriminacijo, družbene neenakosti, podnebne spremembe, duševno zdravje, solidarnost in migracije te enakost spolov.

Kratek opis aktivnosti

Projekt Širimo solidarnost se je začel s preprosto idejo »sporočila v steklenici«. Vsako leto 21. marca, na mednarodni dan boja proti rasni diskriminaciji, otroci in najstniki pošiljajo razglednice naključno izbranim ljudem v njihovi lokalni skupnosti.

Na vsaki izmed razglednic sta fotografija in sporočilo solidarnosti, ki ga učenci ustvarijo na delavnicah pisanja. Prejemniki so vabljeni, da napišejo svoj odgovor na odstranljiv listič ter ga pošljejo nazaj organizaciji, ki koordinira projekt na nacionalni ravni, ta pa ga nato posreduje naprej osebi, ki je razglednico poslala.

Cilj izbranih fotografij je mlade, prejemnike razglednic, pa tudi širše skupnosti ozaveščati o raznolikosti naše družbe. Poleg tega je namen razglednice tudi spodbuditi prejemnike k razmisleku o svojih predsodkih in svojih pogledih na pri-

seljevanje, raznolikost, mlade ljudi, vključevanje, medgeneracijske odnose in podobno.

V okviru tega projekta otroci in najstniki vsako leto pošljejo neznanim prejemnikom v sodelujočih državah na tisoče razglednic (leta 2021 jih je bilo samo v Franciji poslanih več kot 130.000). Na ta način se vzpostavljajo edinstvene povezave, ki temeljijo na komunikaciji in zavedanju.

Uspeh te aktivnosti temelji na sodelovanju učiteljev in učiteljic ter vzgojiteljev in vzgojiteljic, ki želijo z učenci in učenkami oziroma skupinami mladih delati na vprašanjih,

povezanih s solidarnostjo ter izobraževanjem za enakopravnost v raznolikosti.

Področna združenja organizacije Ligue de l'enseignement, ki sodelujejo v projektu, ter vsak izmed sodelujočih partnerjev v drugih državah brezplačno pošljejo razglednice šolam, ki jih naročijo.

Skupaj z razglednicami pošljejo tudi priročnik, ki je v pomoč učiteljem in učiteljicam ter pedagogom in pedagoginjam pri izvedbi projekta.

Cilji aktivnosti

- ~ **ozaveščati mlade** o temah, povezanih z raznolikostjo, diskriminacijo in percepcijami, ter jih podpirati pri tem, da postanejo aktivni državljani in državljanke;
- ~ **naučiti mlade**, kako analizirati fotografije in pisati dobra sporočila solidarnosti;
- ~ **razvijati sposobnosti kritičnega mišljenja in domišljije pri mladih** prek soočanja z idejami, mnenji in čustvi;
- ~ **uporabiti naučeno v praksi s pisanjem** in pošiljanjem osebnih sporočil izbranim prejemnikom in prejemnicam;
- ~ **podpirati mlade pri učenju vrednot** enakosti, solidarnosti, pravičnosti, spoštovanja ipd. ter povečati njihov interes za teme, ki jih naslavlja projekt.

Navodila po korakih za izvedbo aktivnosti

Kakšen je namen te aktivnosti? S pošiljanjem razglednic bodo učenci in učenke poslali sporočilo solidarnosti ter spodbudili prejemnike kartic k razmisleku o svojih predsodkih in k spremembam v smeri bolj strpne družbe.

Oglejte si, kako so projekt izvedli v razredu v francoskem departmaju Les Deux-Sèvres (www.youtube.com/watch?v=et-uClnWU-c) ter v Franciji, na Poljskem, v Španiji in na Hrvaškem (<https://www.youtube.com/watch?v=sm8hNbVtolo>).

01 | Preglejte fotografije in se pogovorite o tem, kaj pomenijo

Enotno razumevanje je pomembno izhodišče za pisanje. Mlade usmerjajte, da delijo z drugimi svoja prepričanja, tudi tista, utemeljena na predsodkih, saj se bodo na ta način lahko o njih pogovorili ter jih morda presegli. Z analiziranjem stereotipov in vnapijšnjih prepričanj pripomoremo k boju proti stališčem, ki spodbujajo izogibanje in zavračanje »drugega«.

26 | Fotografije

67 | Slovarček za analiziranje fotografij

40 | Primeri delavnic: skupno analiziranje fotografij

02 | Poigrajte se z besedami

Pri tej aktivnosti je fotografija tudi vzpodbuda za pisanje. Navdih za pisanje lahko predstavljajo najrazličnejše stvari, na primer to, kako se počutimo ob gledanju fotografij, pogovori z vrstniki ali osebne zgodbe in vrednote. Med procesom pisanja in med deljenjem dokončnih izdelkov s skupino boste morali mlade pazljivo usmerjati. Z delavnico pisanja pri mladih spodbujamo domišljijo in sposobnosti izumljanja, obenem pa jim zagotovimo možnost ustvarjanja univerzalnega sporočila, ki temelji na osebnih stališčih vsakega posameznika. Poleg tega je

namen vzpodbujanja k pisanju tudi pomoč sodelujočim pri izbiri načina, na katerega želijo deliti svoje sporočilo.

46 | Kaj je delavnica pisanja?

49 | Nekaj primerov delavnice pisanja

03 | Poiščite prejemnike

Mladi poiščejo naslove posameznikov, ki jim bodo poslali kartice, s pomočjo lokalnih telefonskih imenikov, s pomočjo spletnih imenikov ali na druge načine.

Pomembno je, da tega koraka ne zanemarite, saj mladim omogoča, da si predstavljajo osebo, ki ji pišejo. Prejemniki kartic bodo verjetno ostali anonimni, toda vse, kar si lahko zamislijo o njih, mladim omogoča tudi razmislek o edinstvenosti ljudi okoli nas. Le redko bodo učenci prejeli več kot dva ali tri odgovore na razred. Mladim lahko razložite, da je to zelo visoka stopnja odziva za tovrstna sporočila. Pri pošiljanju naključnih množičnih poštnih sporočil je stopnja odziva običajno manjša od enega odstotka! Vsak prejemnik oz. prejemnica samostojno odloča o tem, ali bo na sporočilo odgovoril oz. odgovorila. Njihove odločitve glede odziva pa nikakor ne vplivajo na pomen same aktivnosti. Poudarite lahko tudi kolektivno naravo te aktivnosti: številnih ljudi se bo prejem razglednice dotaknil ali jih spodbudil k razmisleku, čeprav ne bodo mogli ali želeli odgovoriti. Vča-

sih prejemniki porabijo več mesecev za odločitev, ali bodo na razglednico odgovorili ali ne.

04 | Svoje sporočilo napišite na sredino razglednice

K temu, da bo imelo sporočilo čim večji učinek, lahko pomembno pripomoremo tudi tako, da posebno pozornost namenimo kakovosti besedila in se potrudimo, da bo sporočilo čim bolj jasno. Oblika sporočila je povsem svobodna izbira pošiljateljev glede na njihove želje – od risb, kaligrafije in okrasne pisave do kaligramov, kolažev in podobnega.

05 | Pošljite razglednice

Zaradi varovanja zaupnosti podatkov o mladoletnih osebah se prepričajte, da so se mladi na spodnji del razglednice podpisali samo s svojim imenom. Pomembno je tudi, da sta na razglednici navedena razred in naziv ustanove, da bodo lahko organizacije odgovore usmerile na ustreznega naslovnika.

Priporočamo, da pred pošiljanjem razglednic skenirate besedila na njih. Na ta način boste morebitne odgovore lahko povezali z izvirnimi sporočili. Pri prepogibanju razglednic poskrbite, da pregibe utrdite s težjim predmetom in po možnosti

zalepite robове, da se razglednica med potovanjem ne odpre.

Povečajte učinek: sodelujte z lokalnimi mediji

21. marca, na dan boja proti rasni diskriminaciji, izkoristite priložnost za ozaveščanje o pomenu strpnosti in solidarnosti. S prisotnostjo v lokalnih medijih daljše obdobje (več dni) boste povečali učinek prejetih razglednic na prejemnike in jih s tem spodbudili k odgovoru. To je tudi priložnost za obravnavo teme izobraževanja za enakopravnost v različnosti.

Koristno je, če v tednu pred pošiljanjem razglednic lokalnim medijem pošljete sporočilo za javnost, v katerem sporočite, kdaj boste razglednice poslali, in povabite medije, naj bodo tisti dan na razpolago. Te priprave lahko prevzamejo tudi otroci in mladi, saj se bodo lahko tako poučili o vlogi tiska in medijev ter o tem, kako delujejo.

06 | Prejem odgovorov in spremljanje rezultatov

O morebitnem nizkem številu odgovorov na razglednice se lahko pogovorite z učenci v razredu. Pomembno je, da lahko vsakdo izrazi svoje nezadovoljstvo, postavlja vprašanja ipd. Za povzetek rezultatov aktivnosti prosimo pošljite vaši organizaciji naslednje informacije:

- ~ primere najboljših poslanih besedil (dovolj sta dve ali tri besedila na razred);
- ~ vse članke, objavljene v lokalnem tisku;
- ~ število poslanih razglednic (za statistiko in merjenje učinka na določenem območju).

Besedila iz akcije so lahko tudi objavljena na lokalni ali nacionalni ravni v časopisih ali elektronskih publikacijah, na razstavah ipd.

07 | Posredujte odzive ustreznim skupinam

Vrnjene razglednice je seveda potrebno posredovati skupinam, ki so napisale izvorna sporočila. Posebno pozornost pa je treba nameniti temu, da damo na stran tistih nekaj pisem, ki bi lahko bila agresivna bodisi do otrok in njihovih sporočil bodisi do odraslih, ki so jih vodili med aktivnostjo. Tudi ta sporočila lahko posredujemo, vendar prejemnike na njih posebej opozorimo in jim nudimo podporo.

08 | Ocena in promocija rezultatov

Poleg tega, da morate rezultate akcije beležiti in dokumentirati za svojo šolo oziroma organizacijo, jih lahko tudi promovirate in o njih širite glas na različne načine:

- ~ s predstavitvenim filmom o poteku celotnega projekta,
- ~ z razstavo rezultatov (sporočil),
- ~ s spodbujanjem javnih razprav po opravljenem delu v skupinah,
- ~ z objavo zbirk razglednic ipd.

The diagram shows a two-page card template for the 'Jouons la carte de la fraternité en Europe' project. The left page is the front cover, and the right page is the back cover with a message area.

NASLOV sodelujoče ustanove (Title of the participating institution) points to the top left of the front cover.

NASLOV, ki ga naključno izbere sodelujoči (Title chosen randomly by the participant) points to the top right of the front cover.

NASLOV Društva Humanitas, ki bo prejemal povratne odgovore (Title of the Humanitas Association that will receive feedback) points to the bottom left of the front cover.

BESEDILO, ki ga sestavi sodelujoči (Content, composed by the participant) points to the message area on the back cover.

Poskrbite, da se bo sodelujoči podpisal samo z IMENOM (Ensure that the participant signs only with their NAME) points to the signature line on the back cover.

Korak naprej: Lokalni solidarnostni projekti in akcije

Z aktivnim vključevanjem v lokalne skupnosti prek načrtovanih dejavnosti lahko učenci naredijo korak naprej od analize problemov do ukrepanja. Učenci in učenke so se pod vodstvom svojih učiteljev in učiteljic ter vzgojiteljev in vzgojiteljic učili prepoznavati lokalne probleme ter načrtovati, organizirati in izvajati solidarnostne akcije ter se tako bolj stvarno povezali s svojimi lokalnimi skupnostmi. S promocijo njihovih aktivnosti v lokalnih medijih so izpopolnjevali tudi svoje veščine medijske pismenosti. Poleg rezultatov za učence in učenke je cilj te aktivnosti tudi spodbujanje šol k večji odprtosti do svojih skupnosti. Splošni cilj je ustvariti bolj odprte in dialogu naklonjene skupnosti.

V nadaljevanju je predstavljenih nekaj primerov lokalnih akcij:

Učenci in mladi na Reki so se združili v boju proti neenakostim! (Hrvaška)

Da bi ustvarili bolj enakopravno družbo, moramo opolnomočiti tiste z manj priložnostmi ter jim zagotoviti prostore in priložnosti za razcvet in razvoj njihovega polnega potenciala. Center za kulturo dialoga izvaja projekt »Moj prostor pod soncem«, katerega cilj je vzpostaviti spodbudno okolje za socialno in ekonomsko ogrožene otroke ter tako zmanjšati medgeneracijski prenos revščine.

Dijaki Prve reške hrvaške gimnazije so sodelovali z otroki iz programa v skupnostni akciji skupnega učenja in izdelave plakatov za javno razstavo v svojem mestu. V prvem tednu junija 2021 je bila razstava na temo solidarnosti in strpnosti postavljena v izložbah trgovin na glavni reški cesti Korzo! Na eni strani je akcija omogočila zблиževanje otrok in mladostnikov in s tem premoščanje vrzeli zaradi odrasčanja v različnih družbenih okoljih ter zmanjševanje izobrazbene neenakosti. Na drugi strani pa je njihove sodržavljane spodbudila k razmisleku o pomenu delovanja za splošno družbeno blaginjo.

»Pogovorimo se o nečem pomembnem« (Poljska)

Ta družbena kampanja se je osredotočila na ekologijo in strpnost. Učenci šestega razreda (stari 13 let) so organizirali dve delavnici za učence drugega razreda (9 let). Skupaj je na obeh delavnicah sodelovalo 33 učencev.

Pri prvem srečanju so se osredotočili na podnebne spremembe in skrb za okolje. Udeleženci so našli primere skrbi za naš planet, pri čemer je bil poseben poudarek namenjen preprečevanju nastajanja odpadne hrane, varčevanju z vodo in ločevanju odpadkov.

Cilj drugega srečanja je bil opozoriti na dejstvo, kako dragocena je lahko raznolikost na podlagi etnične pripadnosti, invalidnosti ali spola. Učenci in učenke so morali identificirati razlike in podobnosti med njimi ter nato razmisliti in se pogovoriti o tem, kako različni smo si med seboj ljudje in kako imamo kljub temu vsi veliko skupnega.

Učence šestega razreda je naprej skrbelo, da mlajši otroci ne bodo hoteli sodelovati z njimi ali da ne bodo razumeli koncepta raznolikosti. Izkazalo se je, da so se radi pogovarjali in sodelovali v razpravah in debatah o številnih temah, na primer o enakosti.

Otvoritev šolskega vrta in njegovo preoblikovanje v skupnostni vrt (Italija)

Zahvaljujoč temu projektu je šolski vrt postal »vrt vključenosti«, v katerem za rastline, cvetje in zelenjavo skrbijo ljudje iz ranljivih skupin ter 72 učencev iz socialno, ekonomsko in družinsko ogrožene skupnosti ter z učnimi težavami. S to aktivnostjo so učenci v praksi izkusili, kako je določene težave mogoče rešiti na enostavne, že obstoječe in učinkovite načine. Na ta način so postali zgled in vzor za celotno skupnost ter spodbudili bodoče aktivnosti za krepitev solidarnosti in vključevanja.

Pomoč brezdomcem z umetnostjo (Francija)

Skupina desetih otrok, starih med 7 in 16 let, se je odločila, da poskrbi za brezdomce. Zbrali so oblačila za Rdeči križ ter se domislili, da iz recikliranih predmetov izdelajo skulpture in jih prodajo ter tako zberejo denar za pomoč brezdomcem. Otroci so v sodelovanju s strokovnjakom izdelali tudi knjižico, ki je med drugim vsebovala besedila z opisi občutkov brezdomcev. Dražbo skulptur so organizirali in vodili sami. Bili so čudoviti! Uspeli so zbrati dovolj sredstev za nakup potrebnih stvari za brezdomce.

Solidarnost do otrok z begunsko izkušnjo (Slovenija)

Otroci 8.c razreda v Ljubljani so se domislili ideje, da organizirajo srečanje z otroki, ki so bili prisiljeni zapustiti svoje domove in države, ter tako pokažejo solidarnost z njimi in pri drugih mladih vzbudijo občutek za sprejemanje različnosti, strpnosti in proaktivno delovanje.

Na dogodku, ki je potekal v osrednjem ljubljanskem parku Tivoli, je sodelovalo osem otrok z begunsko izkušnjo in tri prostovoljke. 14 učencev in učenek 8.c razreda je organiziralo različne igre in aktivnosti, s sabo so prinesli vse potrebščine, vključno s hrano (skoraj 100 palačink!), in darila za povabljenе otroke. Eden izmed učencev je poskrbel za fotografiranje dogodka, drugi pa je napisal članek za spletno stran šole. Pobuda je bila tako pri begunskih otrocih kot pri učencih in učenkah sprejeta zelo lepo.

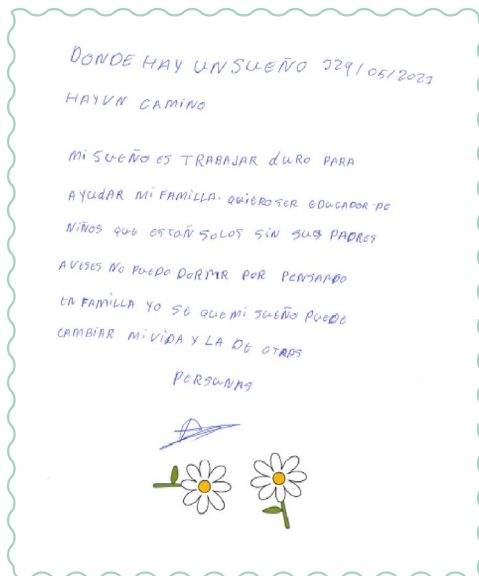
Srednja šola Arucas Domingo Rivero, Las Palmas, Španija

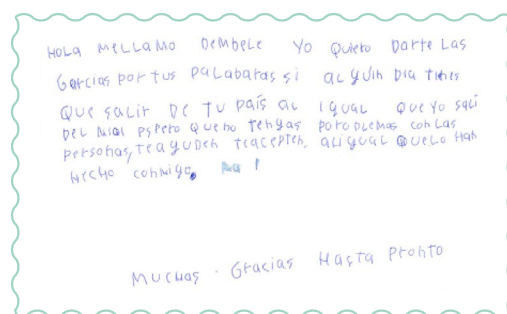
Osnovni cilj te akcije je bil, kot se glasi slogan srednje šole Arucas Domingo Rivero, »prebuditi vest« pri učencih glede problematike migracij v vseh svojih različnih oblikah. Zato je bila prvotna ideja, da bi učenci in učenke najprej napisali in poslali pisma in sporočila podpore migrantom in migrantkam, ki živijo v sprejemnih centrih, nato pa še spodbudili njihov odziv.

Tako so maja 2021 učenci odposlali svoja sporočila, in sredi junija so začeli prejemati odgovore migrantov. Zaradi pandemije učenci niso mogli obiskati sprejemnega centra, zato so v sodelovanju z direktorjem centra organizirali videokonferenco z učenci in mladimi migranti. Migranti so pripovedovali o svojih izkušnjah, o prostorih sprejemnega centra, o tam živečih družinah ipd.

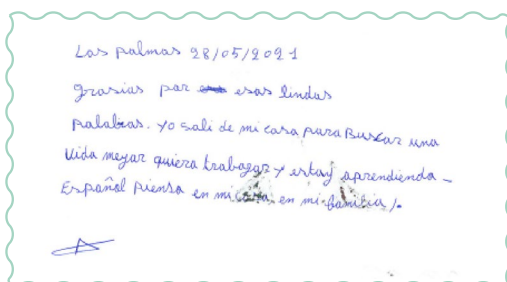
Tukaj je nekaj izjav migrantov, ki živijo v centru in so učencem šole Arucas Domingo Rivero odpisali na njihove razglednice:

»Želim si trdo delati in pomagati svoji družini. Želim si postati vzgojitelj otrok, ki so sami, brez staršev. Včasih ne morem spati, ker razmišljam o svoji družini. Vem, da moje sanje lahko spremenijo moje življenje in življenja drugih ljudi.«

»Živjo, ime mi je Dembele. Rad bi se vam zahvalil za vaše besede. Če boste morali nekoč zapustiti svojo državo, kot sem jo jaz, upam, da ne boste imeli težav z ljudmi, da vam bodo pomagali, tako kot so meni. Najlepša hvala, se vidimo kmalu.«

»Hvala vam za lepe besede. Od doma sem odšel v iskanju boljšega življenja. Želim si delati in se učim španščino. Mislim na svoj dom in svojo družino.«

PRIPRAVA TEMELJEV

01

Priprava temeljev

6 tem za leto 2022

Da bi mlade spodbudili k sodelovanju pri projektu, smo se v projektne konzorcij odločili, da se z njimi posvetujemo glede izbire tem. V vsaki partnerski državi smo mlade pozvali, naj izberejo teme, ki bi jih želeli obravnavati v projektu. Izvedli smo anketo, na katero smo prejeli 1.200 odzivov. Izbrane teme za to izdajo priročnika so: diskriminacija, družbene neenakosti, duševno zdravje, podnebne spremembe, razizem in enakost spolov.

Diskriminacija

Diskriminacija je vsako nepravilno ali pristransko obravnavanje osebe na podlagi rase, spola, jezika, vere, narodnosti, spola, spolne usmerjenosti ali drugih osebnih lastnosti ali statusa, ki ni objektivno in razumno utemeljeno. Diskriminacija se lahko pojavlja v različnih oblikah:

Neposredna diskriminacija

Definicija Agencije Evropske unije za temeljne pravice:¹

Neposredna diskriminacija se pojavi, ko:

- ~ je posameznik obravnavan manj ugodno
- ~ v primerjavi s tem, kako so se ali kako bi se obravnavale druge osebe v podobnem položaju
- ~ in zaradi njihove posebne lastnosti, ki spada med »razloge za zaščito«.

Primer: Delodajalec kandidata zavrne zaradi njegovega spola, imena, invalidnosti, družinskih okoliščin ali podobnega.

Posredna diskriminacija

Posredna diskriminacija se pojavi, kadar določeno na videz nevtravno pravilo negativno vpliva na določeno osebo ali skupino, ki ima skupne lastnosti.

Elementi posredne diskriminacije so:

- ~ nevtravno pravilo, merilo ali praksa,
- ~ ki znatno bolj negativno vpliva na skupino, ki jo opredeljuje »razlog za zaščito«,
- ~ kot na druge skupine v podobnem položaju.

Primer: Poslovna politika, po kateri morajo menedžerji v podjetju delati polni delovni čas, saj bi to lahko postavilo v prikrajsan položaj ženske, pri

katerih je zaradi družinskih obveznosti večja verjetnost, da bodo delale krajši delovni čas.

Raznovrstna in presečna diskriminacija

Danes ljudje v večini primerov niso diskriminirani pri enem samem »razlogu za zaščito«, temveč se soočajo z diskriminacijo zaradi kombinacije dejavnikov – na primer njihove starosti v kombinaciji z njihovim spolom in etničnim poreklom.

Diskriminacija v EU

Maja 2019 je bila objavljena raziskava Eurobarometra o diskriminaciji.² Opravljena je bila v 28 državah članicah, v njej pa je sodelovalo skoraj 28.000 prebivalcev EU. Izsledki raziskave so bili naslednji: »Diskriminacija zaradi romskega etničnega porekla velja za najbolj razširjena (61 %). Več kot polovica sodelujočih je dejala, da je v njihovi državi razširjena diskriminacija na podlagi etničnega porekla in barve kože (oboje po 59 %) ter spolne usmerjenosti (53 %).« Omenjene so bile še naslednje kategorije, kjer je po mnenju sodelujočih razširjena diskriminacija: transspolnost (48 %), diskriminacija na podlagi vere in prepričanja (47 %), invalidnosti (44 %), starosti (40 %) in spola (35 %). Stališča sodelujočih so se med državami EU precej razlikovala.

¹ Priročnik o evropskem protidiskriminacijskem pravu, 2018. Agencija Evropske unije za temeljne pravice in Svet Evrope, 2021.

² Posebni Eurobarometer 493; https://data.europa.eu/data/datasets/s2251_91_4_493_eng?locale=en.

Socialne neenakosti

Po podatkih Laboratorija za globalne neenakosti so se »v zadnjih treh desetletjih dohodki 1 odstotka najbogatejših Evropejcev povečevali dvakrat hitreje kot dohodki 50 odstotkov manj premožnih«.³

Družbene neenakosti se nanašajo na »relacijske procese v družbi, katerih posledica je omejevanje ali škodovanje družbenemu statusu, družbenemu razredu in družbenemu krogu določene skupine«.⁴ Toda socialne neenakosti niso omejene samo na ekonomske neenakosti, čeprav so oboje povezane. Neenakost je večdimenzionalen izziv. Do socialne neenakosti lahko prihaja na različnih področjih, kot so dostop do izobraževanja, zdravstvenega varstva, stanovanj, do kakršnih koli družbenih dobrin ali storitev, pa tudi do svobode govora ali združevanja ter glasovanja. Pri socialni neenakosti gre za neenakopraven dostop do družbeno cenjenih virov.

Družbene neenakosti so lahko bodisi posledica diskriminatornih zakonov ali »družbenega razumevanja ustreznih vlog spolov ali razširjenosti družbenih stereotipov«.⁵

Način, na katerega se ljudje vedejo v družbi, v obliki kakršne koli diskriminacije, se običajno širi navzdol ter vpliva na priložnosti in premoženje, ki si jih lahko posamezniki ustvarijo.

Poleg tega je družbene neenakosti na področjih dostopa do zdravja, zaposlitve, dohodka in socialne blaginje še poslabšala pandemija.⁶ Še posebej so prizadete ranljive skupine, kot so ženske, mladi, starejši, invalidi in migranti. Za boj proti gospodarskim in socialnim učinkom zdravstvene krize so bili pripravljeni načrti za oživitve. Čeprav sta zdravstvena in družbena kriza kot posledici pandemije bolezni Covid-19 vplivali na vse, pa niso bili vsi prizadeti na enak način. To je bilo odvisno od geografskega položaja, velikosti gospodinjstva, starosti in spola posameznih oseb, od njihovega dohodka in od njihovega poklica. Povedano drugače, odvisno je bilo od posameznikovega materialnega in družbenega položaja. Vpliv krize Covid-19 na družbo je pokazal, da je ta kriza poleg vrzeli v dohodkih in premoženju razkrila še dodaten sklop težav, s katerimi se srečujemo na različnih področjih svojega obstoja: pri stanovanjskem vprašanju, zaposlitvi, delu in družinski strukturi.

Duševno zdravje

V zadnjih dveh desetletjih se je število diagnosticiranih motenj duševnega zdravja in samomorov med otroki in mladostniki močno povečalo.⁷ Husky idr. (2018) so ugotovili, da težave z duševnim zdravjem prizadenejo približno 22 % otrok, starih med 6 in 12 let, po poročilu Svetovne zdravstvene organizacije pa sta dva izmed vodilnih vzrokov smrti med mladimi depresija in samomor.⁸

Zaradi pandemije bolezni Covid-19 se je povečala pozornost, namenjena duševnemu počutju otrok in mladostnikov. Izsledki študij, opravljenih v Franciji, Belgiji in Združenih državah Amerike, so pokazali, da se je razširjenost težav z duševnim zdravjem vsaj podvojila v primerjavi z obsegom pred pandemijo ter da se je duševno zdravje mladih znatno poslabšalo.⁹ Zaradi anksioznosti in socialne izolacije so mladi o težavah z duševnim zdravjem poročali za 30–80 odstotkov pogosteje kot odrasli. Pandemija je omejila dostop do podpore v zvezi z duševnim zdravjem, zaradi česar so mladi iskali pomoč pri zunanjih organizacijah za duševno zdravje, kot so dežurne telefonske številke in spletna posvetovanja. Zaradi nenadnega porasta povpraševanja po psihiatrični pomoči in terapiji so se podaljšale čakalne dobe za dostop do zdravstvenih storitev. S psiholo-

³ www.la Tribune.fr/economie/union-europeenne/en-europe-des-inegalites-encore-vertigineuses-812288.html

⁴ www.sciencedaily.com/terms/social_inequality.htm

⁵ www.sciencedaily.com/terms/social_inequality.htm

⁶ www.eurofound.europa.eu/publications/report/2022/the-impact-of-covid-19-on-multidimensional-inequalities-policy-analysis

⁷ Svetovna zdravstvena organizacija (2018). Fact sheets on sustainable development goals: Health targets - Mental Health. www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0017/348011/Fact-sheet-SDG-Mental-health-UPDATE-02-05-2018.pdf (pridobljeno 18. julija 2021).

⁸ Philips, W., & Bruckmayer, M. (2020). »Children and Mental Health Preventive Approaches to Anxiety and Depression«. Dostopno na <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=23575&langId=n>

⁹ OECD (12. maj 2021). Supporting young people's mental health through the COVID-19 crisis. Dostopno na www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/supporting-young-people-s-mental-health-through-the-covid-19-crisis-84e143e5.

škimi posledicami pandemije so se najtežje spopadale ranljive skupine. Pandemija je še povečala družbene neenakosti, ki vplivajo na dostop do zdravstvenih storitev na področju duševnega zdravja.¹⁰

Odzivi na izoliranost so bili pri ljudeh zelo različni. Nekateri so izkusili tudi pozitivne posledice, kot so trdnješi družinski odnosi, odkrivanje samega sebe, večja odpornost, učinkovitejše strategije za obvladovanje stresa ter boljši nadzor nad čustvi.

Katere rešitve bi lahko bile v pomoč mladim pri spopadanju s težavami z duševnim zdravjem? Kot so pokazale raziskave, so najučinkovitejše usmerjene intervencije. Mladim bi morali omogočiti podporo v zvezi z duševnim zdravjem v njihovi najbližji okolici – v šolah in lokalnih centrih za duševno zdravje – ter jim zagotoviti enak dostop do zdravstvene oskrbe ne glede na njihove socialne okoliščine. Izvajati bi bilo potrebno več kampanj ozaveščanja za normalizacijo pomoči na področju duševnega zdravja. Prav tako je treba okrepiti boj proti stigmatizaciji in izključevanju ljudi s težavami v duševnem zdravju, zlasti v manjših krajih.

Podnebne spremembe

Izraz »podnebne spremembe« se nanaša na spreminjanje dolgoročnega vzorca delovanja ozračja. V zadnjem obdobju jih povzročajo predvsem človekove dejavnosti, kot so kurjenje fosilnih goriv za energijo, promet in industrijo, krčenje gozdov ter živinoreja. Posledica teh dejavnosti so izpusti toplogrednih plinov in posledično naraščanje globalnih temperatur.

Kot kaže, lahko majhna povišanja povprečnih temperatur na globalni ravni privedejo do velikih sprememb drugih vidikov lokalnega in globalnega podnebja – do sprememb padavinskih režimov, vetrov, oblakov, vlažnosti itd. – ki močno vplivajo na oskrbo z vodo in njeno razpoložljivost, na ekosisteme, pridelavo hrane, na obalna območja in ljudi, ki tam živijo, ter na zdravstvena tveganja.¹¹

Te spremembe bodo vplivale na zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb več milijard ljudi, pri čemer bodo v večini primerov najbolj prizadeti revnejši ljudje, ki živijo v revnejših državah. S tem se odpirajo vprašanja etike in pravičnosti, saj so ti ljudje najmanj prispevali k povečanju izpustov toplogrednih plinov, zaradi pomanjkanja sredstev pa

so najslabše opremljeni za boj proti posledicam podnebnih sprememb.

Vendar pa te spremembe vplivajo tudi na Evropo. Po napovedih osnutka poročila IPCC, ki naj bi bil objavljen leta 2022, naj bi Evropa postala vroča celina. Po pričakovanih bodo suše pogostejše, bolj ekstremne in daljše.¹²

Najbolj bo prizadeta južna Evropa, zaradi česar bo tam težko gojiti osnovne pridelke. Številne kmetije in podeželske skupnosti bi lahko bile zapuščene, s čimer bi bile njihove tradicije izgubljene,¹³ za njimi pa bi ostala neobdelana zemlja, ki bi ji grozili požari. Topel zrak zadrži več vode, zato bodo v Evropi na splošno, zlasti pa na severnem delu celine, pogostejše močnejše nevihte in poplave,¹⁴ dvig morske gladine pa bo povzročal ekstremne in trajne poplave ob obalah.¹⁵

Za premagovanje teh izzivov je bil zasnovan evropski zeleni dogovor (EZD),¹⁶ katerega cilj je, da Evropa do leta 2050 postane podnebno nevtralna, do leta 2030 pa v skladu s pravno zavezujočim evropskim podnebnim zakonom¹⁷ zmanjša neto emisije toplogrednih plinov za vsaj 55 % v primerjavi z ravnmi iz leta 1990.

¹⁰ Mastrotheodoros, S. (2020). »The effects of COVID-19 on young people's mental health and psychological well-being.« <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/72351197/Effects-COVID-Youth-Mental-Health-Psychological-Well-Being.pdf> (pridobljeno 18. julija 2021).

¹¹ Univerza v Londonu, Center za razvoj, okolje in politiko, študijski priročnik *Climate Change and Development* (»Podnebne spremembe in razvoj«)

¹² *Changes in Climate Extremes and their Impacts on the Natural Physical Environment* (»Spremembe podnebnih ekstremov in njihovi vplivi na naravno fizično okolje«) – [ipcc.ch](https://www.ipcc.ch)

¹³ Raziskava za odbor AGRI – *The challenge of land abandonment after 2020 and options for mitigating measures* (»Izziv opuščanja zemljišč po letu 2020 in možnosti za ukrepe za zmanjšanje tveganj«) – [europa.eu](https://ec.europa.eu/agriculture/)

¹⁴ Fire bombs: why is the Mediterranean burning? (»Požarne bombe: zakaj Sredozemlje gori?«) – [climatechangenews.com](https://www.climatechangenews.com)

¹⁵ Heavy precipitation in Europe — European Environment Agency (»Močne padavine v Evropi – Evropska agencija za okolje«) – [europa.eu](https://www.eea.europa.eu)

¹⁶ A European Green Deal | European Commission (»Evropski zeleni dogovor, Evropska komisija«) – [europa.eu](https://ec.europa.eu/green/)

¹⁷ Council adopts European climate law – Consilium (»Evropski svet sprejel evropski podnebni zakon«) – [europa.eu](https://www.consilium.europa.eu)

Poleg tega si EU z EZD prizadeva za razvoj krožnega gospodarstva, programe prenove stanovanj, neonesnaženo okolje, zaščito ekosistemov in biotske raznovrstnosti, zeleno kmetijstvo ter spodbujanje električnih vozil in trajnostnih alternativnih goriv v prometu. Podnebju prijaznim tehnologijam bo namenjenih 35 odstotkov sredstev EU za raziskave.¹⁸

Pomembno vlogo v boju proti podnebnim spremembam imajo tudi evropski mladi. Ena od mladinskih iniciativ so Petki za prihodnost, globalno protestno gibanje za podnebje, ki ga vodijo in organizirajo mladi in ga je leta 2018 začela Greta Thunberg. Greta se je skupaj s sošolci odločila, da bo stavkala, dokler švedske politike ne bodo zagotovile varne prihodnosti s precej manjšim segrevanjem od 2 stopinj Celzija. Njihov poziv k ukrepanju je vzpodbudil mednarodni odziv, saj so šolarji in aktivisti po vsem svetu moralno pritiskali na politične odločevalce, naj sprejmejo ambiciozne ukrepe proti globalnemu segrevanju. Poleg tega so na Univerzi v Bathu v obdobju 2020–2021 izvedli pomembno študijo z mladimi med 16 in 25 letom starosti, ki je pokazala, da podnebne spremembe pri otrocih in mladih povzročajo »eko-tesnobo«, torej stisko, jezo in druga negativna čustva.¹⁹ Zato je ključnega pomena, da pomagamo mladim razumeti podnebne spremembe in njihove posledice ter da se jim pomagamo izvleči iz nekakšnega stanja paralize, tako da jim predstavimo načine, na katere lahko ukrepajo.

Rasizem

Rasizem je oblika diskriminacije, ki se pojavi, kot določena oseba ali skupina občuti sovražstvo do drugih ljudi zaradi njihovih značilnosti. Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) je izbrala širši pristop za opredelitev »rasne diskriminacije«, ki med razloge za diskriminacijo vključuje »raso, barvo kože, jezik, vero, narodnost ali nacionalni ali etnični izvor«.

Rasizem je imel uničujoč vpliv na človeštvo, saj je upravičeval kršitve človekovih pravic, kot so suženjstvo, kolonializem, apartheid, prisilne sterilizacije te iztrebljanje ljudi. Rasizem je prisoten tudi v sodobnih družbah in politikah, čeprav ga včasih ne opazimo.

Eden najpogostejših vzrokov za rasistična stališča je strah pred razlikami kot posledica nevednosti ali pomanjkanja informacij. Takšne strahove je težko odpraviti, ker so včasih tako ponotranjeni, da jih je težko prepoznati.

Poleg tega je v skladu z 2. členom Pogodbe o Evropski uniji (PEU) načelo nediskriminacije ena temeljnih vrednot Unije. 10. člen Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) določa, da se EU mora pri določanju in izvajanju svojih politik in dejavnosti boriti proti diskriminaciji na podlagi spola, rase ali etničnega izvora, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti. Z direktivo o rasni enakosti (2000/43/ES) je bila uvedena prepoved diskriminacije na podlagi rase ali etnične pripadnosti na področju zaposlovanja, pa tudi pri dostopu do socialnega sistema in socialne varnosti ter blaga in storitev.

Po izsledkih Poročila o temeljnih pravicah Agencije EU za temeljne pravice iz leta 2019 se etnične manjšine in migranti kljub zaščitnim zakonom in politikam še vedno soočajo z nadlegovanjem in diskriminacijo, kljub temu, da že dolgo veljajo zakoni EU proti rasizmu:

- ~ 1/3 temnopoltnih doživlja nadlegovanje na podlagi rase;
- ~ 4/10 jih meni, da se ne bi spremenilo nič, če bi nadlegovanje prijavili;
- ~ 4/10 Judov razmišlja o selitvi, ker se kot Judje ne počutijo varne;
- ~ po celotni EU sta se uveljavila sovražni govor v politiki ter desničarski ekstremizem, katerega žrtve so muslimani in begunci;
- ~ rasistično nadlegovanje in nasilje je v EU pogosto, vendar ga uradni statistični podatki ne zaznavajo;
- ~ še naprej vzbuja skrb rasno profiliranje: 4/10 temnopoltnih, ki jih ustavi policija, meni, da se je to zgodilo zaradi barve njihove kože.

Na teh področjih so ukrepi še vedno nezadostni. Tako ima na primer samo 15 izmed 28 držav članic EU posebne akcijske načrte in strategije za boj proti rasizmu in etnični diskriminaciji; v nacionalnih zakonodajah o kriminalizaciji rasizma so prisotne vrzeli; organi za spodbujanje enakosti morajo storiti več na področju ozaveščanja manjšin o protidiskriminacijskih pravilih, ki so jim lahko v pomoč.

¹⁸ Europe ringfences 35% of research budget for clean tech (»Evropa za čiste tehnologije namenja 35 % proračuna za raziskave«) – EURACTIV.com

¹⁹ www.bbc.com/news/world-58549373

Enakost spolov²⁰

Enakost spolov je v nekaterih evropskih državah pomembna tema razprav in včasih tudi politična prioriteta. A kakšen je trenutni položaj? Kakšna je situacija v vsaki izmed držav članic? V splošnem se položaj žensk izboljšuje, a je še naprej bolj negotov kot položaj moških.

Enakost spolov je še potrebno doseči, in sicer tako na delovnem mestu kot doma. Čeprav so vrzeli v različnih državah članicah bolj ali manj velike, gre pri njihovem zmanjševanju na splošno za dolgotrajen proces.

Stopnja zaposlenosti žensk in moških v Evropi

V mnogih državah je razlika med stopnjama zaposlenosti žensk in moških še vedno precejšnja.

Tudi ko imajo ženske možnost za delo, tega veliko pogosteje kot moški opravljajo za polovični delovni čas, zlasti zaradi nege svojih otrok. Zato so ključnega pomena javne politike, katerih cilj je zagotoviti, da ženske zaradi starševstva niso odsotne s trga dela za dalj časa – na primer politike, ki se nanašajo na starševski dopust. Tako je mogoče opaziti povezavo med številom dni starševskega dopusta ter številom moških, ki ta dopust izkoristijo, kar prispeva k večji stopnji zaposlenosti žensk. Leta 2019 je bila sprejeta evropska direktiva o »usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev«. Toda v nasprotju z željami Evropske komisije, da bi bilo minimalno plačilo za starševski dopust enako kot nadomestilo za bolniški dopust, zaradi nasprotovanja polovice držav članic v končno besedilo ni bil vključen minimalni znesek,

temveč direktiva zahteva le »ustrezen znesek«.

Razlika v plačah med spoloma

Neenakost spolov se odraža tudi v plačah. Po podatkih Eurostata so leta 2018 moški v državah EU-28 v povprečju zaslužili 15,3 % več kot ženske. Pri tem je ta vrzel najmanjša v Luksemburgu (1,4 %), največja (21,8 %) pa v Estoniji.

Revščina

Revščina, ki je delno povezana z zaposlenostjo in plačami, prav tako v večji meri prizadene ženske: tako naj bi se leta 2019 z revščino (manj kot 60 % mediane dohodka) soočalo 17,6 % žensk v primerjavi s 16 % moških.

Poleg tega zaposlitev ne zagotavlja vedno dostojnega življenjskega standarda. Po podatkih raziskave Eurostat je leta 2019 v EU v dohodkovni revščini živelo 9,2 % delavcev. Vendar pa so, kar zadeva ta kazalnik, ženske (8,9 %) v državah članicah EU v nekoliko boljšem položaju kot moški (9,5 %). V Franciji je delež revnih zaposlenih pri obeh spolih enak in znaša 7,4 %.

Dostop do ključnih položajev v EU

Moški v povprečju zasedajo več odgovornih položajev kot ženske.

Po podatkih Fundacije Robert Schuman je bilo marca 2020 v nacionalnih parlamentih EU le 28,6 % predstavnic ženskega spola. V istem obdobju je bilo med poslanci Evropskega parlamenta 39,5 % žensk. Ta delež se od leta 1979, ko so bile izvedene prve evropske volitve, stalno povečuje. Enakost spolov je od leta 2019 prednostna naloga Ursule von der Leyen, predsednice Evropske komisije in prve ženske na čelu te institucije.

Vendar pa so po podatkih Fundacije Robert Schuman ženske še vedno premalo zastopane na položajih, povezanih z gospodarskim odločanjem, področjem, ki še vedno tradicionalno velja za »moško«. Evropska komisija je marca 2020 napovedala cilj doseganja enakopravne zastopanosti na vseh svojih hierarhičnih ravneh do konca leta 2024, torej do konca mandata njene predsednice.

Nasilje

Ženske so veliko pogosteje kot moški žrtve fizičnega in spolnega nasilja. Po ocenah študije, objavljene leta 2017, je v EU žrtev spolnega nadlegovanja 45–55 % žensk, starejših od 15 let, kar predstavlja zelo skrb vzbujajoče število 83–102 milijona evropskih žensk.

Kar zadeva fizično nasilje, je število žensk, ki umrejo za posledicami udarcev partnerja, veliko večje, kot število moških, ko so žrtve svojih partnerk. Pomembno je opozoriti, da obstaja razkorak med številom nasilnih incidentov, prijavljenih policiji, ter številom kazenskih zadev, ki jih obravnava sodišče.

Izobraževanje mladih o enakosti spolov je bistvenega pomena za vzpostavitev mirnega ozračja v šolah, ki omogoča uspešno učenje vsem otrokom, za zagotovitev zaščitnega okolja brez seksističnega vedenja in nasilja ter za zagotovitev svobode vseh otrok, da sami načrtujejo prihodnost brez predsodkov in stereotipov.

²⁰ Celoten članek je na voljo na www.touteleurope.eu/societe/egalite-entre-les-femmes-et-les-hommes-ou-en-est-on-dans-l-union-europeenne/#:~:text=En.

Priprava temeljev

Diskriminacija v vsakodnevnem življenju

Seksizem vsak dan?

Seksizem je diskriminatorno vedenje, povezano s spolom in z njim povezanimi lastnostmi. Lahko gre za omalovažujoče besede, žvižganje, komentiranje postava, žalitve, grožnje ipd. Izraz »vsakdanji seksizem« opisuje vedenje ali idejo, ki se pojavi v vsakdanjih situacijah (oglas, poklicno okolje, nadlegovanje na cesti in podobno).

»100 odstotkov žensk, ki uporablja javni prevoz, je bilo vsaj enkrat v življenju žrtev seksističnega nadlegovanja, ne glede na to, ali so se zavedale, da gre za ta pojav. Najbolj so prizadete mlade ženske. V več kot 50 odstotkih primerov prvo takšno nadlegovanje doživijo, še preden so stare 18 let.«

Rezultati posvetovanj, ki jih je opravil Visoki svet za enakost med spoloma, marec 2015

Najnovejši dosežki

Z zakonom, sprejetim 17. avgusta 2015, je bil v delovnem pravo vključen člen, ki posebej obravnava seksizem:

»Čl. L.11422-1. – Nihče ne bi smel biti izpostavljen seksističnemu obravnavanju, ki je opredeljeno kot kakršno koli ravnanje, povezano s spolom osebe, katerega cilj ali učinek je napad na njeno dostojanstvo ali ustvarjanje zastrašujočega, sovražnega, ponižujočega ali žaljivega okolja.« Počasi narašča zavedanje o tem pojavu, ki so ga v poklicnem življenju deležne mnoge ženske.

DODATNO GRADIVO

- ~ Legebitra, zagovorništvo pravic LGBT oseb: legebitra.si Homofobija na naši šoli? Raziskovalno poročilo, Legebitra, 2012: legebitra.si/wp-content/uploads/2016/11/Homofobija-na-na%C5%A1i-%C5%A1oli_slo_final.pdf
- ~ en.homophobia.org
- ~ Festival LGBT filma: www.lgbtfilmfest.si
- ~ Pravice LGBT oseb in istospolnih partnerjev v upravnem pravu: www.uradni-list.si/novice/pogled/pravice-lgbt-oseb-in-istospolnih-partnerjev-v-upravnem-pravu
- ~ Preverite tudi naš tematski slovarček in druge vire na koncu priročnika

Od homofobije do LGBT-fobije

LGBT-fobija je diskriminacija lezbijk, gejev, biseksualnih in transseksualnih oseb.

»Diskriminacija, ki temelji na spolni usmerjenosti ali spolni identiteti, vključuje vsakršno razlikovanje, izključevanje, omejevanje ali dajanje prednosti na podlagi spolne usmerjenosti ali spolne orientacije, katerega cilj oziroma učinek je odpraviti ali ogroziti enakost pred zakonom, enako zakonsko varstvo ali priznavanje, uživanje ali uresničevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin pod enakimi pogoji. Diskriminaciji na osnovi spolne usmerjenosti in spolne identitete se lahko, in običajno tudi se, pridruži tudi diskriminacija na podlagi drugih motivov, kot so spol, rasa, starost, invalidnost, zdravstveno stanje in kraj bivanja.«

Tovrstna diskriminacija vključuje eksplicitno ali implicitno zavračanje, izključevanje ali nasilje (verbalno, pisno, fizično, premoženjsko škodo) nad osebami LGBT ali osebami, za katere se predpostavlja, da so LGBT, predvsem nad tistimi, katerih videz in vedenje ne ustrezata stereotipom o moškosti za moške ter stereotipom o ženskosti za ženske.

LGBT fobija temelji na spolni reprezentaciji družbenih vlog, po kateri spola ne smeta odstopati od »naravnih, različnih in dopolnjujočih se« vlog, katerih namen je narediti ženske (ki so razumljene kot šibkejši spol) podrejene moškimi, tako da se upravičuje njihova ekonomska, psihološka oziroma simbolna odvisnost od moških. Opaznost homoseksualnih parov, ki spodkopava predpostavljeni koncept univerzalne in obvezne heteroseksualne komplementarnosti, pri homofobih sproža močne odzive, zlasti med heteroseksualnimi moškimi, za katere pomeni izgubo moči ali moškosti.

Čeprav Ameriško psihiatrično združenje od leta 1973 homoseksualnosti ne obravnava več kot duševno motnjo, pa jo je Svetovna zdravstvena organizacija umaknila s seznama duševnih motenj šele 17. maja 1993. Od takrat naprej 17. maja vsako leto praznujemo mednarodni dan boja proti homofobiji in transfobiji.

Najnovejši dosežki

Z zakonom o porokah za vse, ki je stopil v veljavo 18. maja 2013, je Francija postala 9. evropska država ter 14. država na svetu, ki je zakonsko dovolila istospolne poroke. Homoseksualnost je Ameriško psihiatrično združenje črtalo s seznama duševnih motenj leta 1973, Svetovna zdravstvena organizacija pa šele 17. maja 1993. Od takrat naprej vsako leto 17. maja praznujemo mednarodni dan boja proti homofobiji in transfobiji.

Abilizem

Diskriminacija invalidnih oseb je danes ena najpogostejših oblik izključevanja. Po eni izmed definicij je invalidnost opredeljena kot »vsakršna omejitev dejavnosti ali sodelovanja v družbenem življenju, ki jo oseba doživlja v svojem okolju zaradi bistvene, trajne ali dokončne spremembe ene ali več fizičnih, senzoričnih, duševnih, kognitivnih ali psihičnih funkcij, več motenj ali zdravstvenih težav, ki povzročajo te motnje.« Diskriminacija zaradi invalidnosti se pogosto dogaja na področju javnega prevoza, stanovanj in dostopa do rekreativnih dejavnosti, najpogostejša pa je na področju zaposlovanja.

- ~ Transformacija sovraštva v mladinskem delu, 2019: www.ljublanapride.org/wp-content/uploads/2020/02/Outsideln_priro%C4%8Dnik_2019_web.pdf
- ~ Zagovornik načela enakosti: www.zagovornik.si/o-diskriminaciji/osebne-okoliscine-diskriminacije
- ~ Preverite tudi naš tematski slovarček in druge vire na koncu priročnika.

Priprava temeljev

Nekaj nasvetov za izobraževanje o enakosti in raznolikosti

Bolj kot kadar koli prej se je potrebno proti barbarstvu boriti z razumom, vzgajati ljudi proti vsem oblikam samozaverovanosti in zavračanja drugih, proti vsem oblikam diskriminacije. Mednarodni dan boja proti rasni diskriminaciji praznujemo že 53 let, vendar teh 53 let prizadevanj ni bilo dovolj, da bi dosegli resnične spremembe. Resnično spreminjanje percepcij in stališč mladih je težak in dolgoročen proces, predvsem zato, ker moramo pedagogi in pedagoginje razmisliti o lastnih percepcijah in jih dekonstruirati, preden lahko v tem procesu podpremo mlade.

Izogibanje moralizmu

Za uresničenje tega cilja ni dovolj samo moralistični diskurz. Še posebej težko pa se je osvoboditi moralnega pritiska na generacijo »nikoli več« po Auschwitzu. Strpno prenašanje slabih izbir izrazov ali dovoljevanje učencem, da izražajo misli, ki so lahko podobne rasizmu ali antisemitizmu, je za večino pedagoških delavcev in delavk težka naloga. Zato si želimo učence in učenke pripraviti, jih usmerjati glede njihovega izražanja in jih opominjati na to, kako nesprejemljiv je rasizem. Vendar pa je za dialog ključnega pomena, da vzpostavimo prostore za diskusijo, kjer se lahko pogovarjamo o predsodkih, zmotnih predstavah (glede življenjskih slogov, kultur, religij), pritožbah in trditvah. To je potrebno zato, da takšne koncepte odpravimo. Seveda pa se mora vsakršna svoboda izmenjava mnenj končati z jasnimi opozorili glede tega, kaj določajo zakoni.

Zavračanje viktimizacije

Pri razpravi o tej temi imejte v mislih, da žrtve in napadalci niso nujno samo žrtve in napadalci. Zato je pomembno, da se izognemo nehotenemu sodelovanju pri tekmovanju o tem, kdo je večja žrtev od nekoga drugega. Pri diskriminaciji ne gre samo za žrtve; ko se vzpostavijo takšna odklonilna stališča, to vpliva na celotno družbo.

Zagotavljanje družbene alternative v šolah

Gledano z bolj pozitivnega vidika se je za boj proti diskriminaciji potrebno boriti za vrednote solidarnosti, enakih pravic, socialne pravičnosti in demokracije. Te univerzalne vrednote niso samo neoprijemljiva načela – treba jih je živeti v izobraževalnih ustanovah. Če želimo v to prepričati mlade, je ključnega pomena, da so ustanove prostori skupnega delovanja, prostori, kjer se učenci učijo demokracije in odgovornosti.

Kaznovanje brez posploševanja

Nazadnje moramo poskrbeti za to, da sistematično naslavljamo vse pojave rasizma in diskriminacije, do katerih prihaja v osnovnih in srednjih šolah, da je vsaka kršitev kaznovana in da zavračamo kakršno koli posploševanje. Vsi se bodo lažje spopadali s tem izzivom, ki je eden največjih v našem izobraževalnem sistemu, če bomo vključevali vse vpletene ter poslušali stališča vseh, vključno s starši.

PODATNO GRADIVO

~ Gradiva Društva Humanitas:
www.humanitas.si

~ Preverite tudi naš tematski slovarček in druge vire na koncu priročnika.

PA

ZAČNIMO!

02

Pa začnimo!

Nekaj elementov za analizo

»Nevidne meje«

Edu León

Edu León (Madrid, 1977) je španski fotograf, ki zadnjih 11 let živi v Latinski Ameriki. Pri svojem delu se osredotoča na družbene konflikte, aktivizem za človekove pravice in migracije. V zadnjih letih se v okviru projekta *Migrar es tocar tierra* (»Seliti se pomeni dotikati se zemlje«) posveča fotografiranju izseljevanja Venezuelcev v južne latinskoameriške države. Projekt je bil zasnovan kot potujoča razstava, v času pandemije pa je postal virtualna razstava. Pred tem je skupaj s fotografom Olmom Calvom zasnoval projekt »Nevidne meje«, ki prikazuje stanje na evropskih mejah in dokumentira preverjanje identitete v Španiji. Fotografijo uporablja tudi kot orodje za socialno in identitetno preobrazbo mladih in avtohtonih skupnosti. Svoje fotografije objavlja v časopisih in revijah, kot so *El País*, *Univisión Noticias*, *The Guardian*, *Time*, *Newsweek*, *Vice News* in *New York Times*. Sodeloval je tudi z mednarodnimi organizacijami, kot so Rdeči križ, *Amnesty International* in *Oxfam*.

Vtisi

Napetost
Nepravičnost
Jeza
Past
Skrivna fotografija

Pomembni vizualni elementi

Osebe na fotografiji zamejajeta dve rdeče-beli ogradi v ospredju (glej slovarček za analiziranje fotografij)
4 temnopolti ljudje kažejo osebne dokumente belopoltemu policistu
Kontrast med barvami majic in črno uniform
Policist preiskuje torbo
Fotografija, posneta skozi ogrado gradbišča

Možne teme

Rasizem
Preverjanje identitete
Migracije
Delavci z neurejenim statusom
Pravice migrantskih delavcev

Vprašanja o perspektivi

Zakaj so v kadru prikazane ograde? (glej slovarček za analiziranje fotografij)

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

V Madridu in vseh drugih večjih evropskih mestih potekajo obsežne operacije, ki so med ljudmi znane kot racije lovljenja nezakonitih migrantov. Policijske patrulje, ki iščejo priseljence brez dokumentov, se nahajajo v podzemnih železnicah, glavnih avtobusnih postajah ali pri telefonskih govorilnicah. Vlada španske Socialistične delavske stranke (PSOE), ki je, paradoksalno, uredila zakonski status več kot 700.000 ljudem, je obenem začela tudi z »makro racijami« po celotni državi. Policijske patrulje dejansko legitimirajo državljane glede na njihove etnične in fenotipske značilnosti ter tako iščejo nezakonite migrante, da bi jih poslale v zapor in morebiti deportirale. V obdobju, ko je bil na čelu notranjega ministrstva Alfredo Pérez Rubalcab, je imela policija navodilo,

da mora doseči določeno kvoto rednih aretacij, da bi uresničila smernice EU. Zato je policija izvajala legitimacije na podlagi fizičnih lastnosti ljudi, kar je bilo popolnoma diskriminatorno. To je bil čas polnjenja centra za internacijo tujcev (CIES) in deportacijskih letov, poimenovanih »leti sramote«. Madridska soseska Lavapiés je eden izmed mestnih predelov, ki najbolj trpijo zaradi teh »nevidnih mej« in zaradi nadlegovanja ljudi zaradi svojih etničnih značilnosti. Na tej fotografiji policija nadzoruje skupino ljudi iz podsaharske Afrike. Vse pogostejši policijski nadzori so diskriminatorni in kršijo temeljne človekove pravice ljudi. Ta fotografija prikazuje, kako se morajo migranti poleg prečkanja uradnih mej spopadati tudi z namišljenimi mejami, na katerih jih lahko policija kadar koli zaustavi. „

»Turnir v dvoranskem nogometu«

Meyer

Meyer se je rodil leta 1969 v mestu Villeneuve-les-Avignon in je član agencije Tendance Floue od leta 1996. Fotografijo uporablja kot orodje za dialog s svetom podob. Po njegovem

mnenju fotografiranje ni namenjeno opazovanju, temveč gradnji sveta.

Na njegovih treh potovanjih na zasedena ozemlja v Palestini je nastala serija nemih in strganih fotografij, ki prikazujejo navado pozabljanja. Fotografije so leta 2002 dobile posebno nagrado žirije revije Paris Match.

Leta 2003 je Meyer začel s projektom, katerega tema je aktivnost gledanja. Pet let je v zahodni Afriki sledil potujočemu kinu *Cinéma Numérique Ambulant* ter fotografiral neobičajna srečanja afriške kinematografije z njenim občinstvom. Na podlagi projekta je nastala serija portretov gledalcev z naslovom *Mon frère lumière*. Zanj je leta 2006 dobil nagrado 3rd World Press Arts and Entertainment Prize, leta 2007 pa so bili portreti razstavljeni na festivalu Rencontres d'Arles v okviru programa Raymonda Depardona. Najpomembneje pa je, da ta serija portretov govori o tem, kar je za Meyerja ključno: čarobnost v fotografiji je, podobno kot v kinu, to, kar nastane med pogledom in podobo.

Po tem se je avtor začel ukvarjati s fotomontažo. V okviru festivala Rencontres de Bamako v Maliju je v letih 2015 in 2017 naredil serijo portretov *Portraits*

décalés. Na vsaki sliki vrzel med subjektom in ozadjem – pokrajino, ki je bila včasih posneta več tisoč kilometrov stran od Bamaku – ustvarja svojo lastno poezijo. Fotografija ponuja možnost razširjanja ljudske imaginacije.

Vzporedno s svojim osebnim fotografskim raziskovanjem Meyer že več kot 25 let vodi glavne aktivnosti kolektiva Tendance Floue.

Vtisi

Dobro razpoloženje

Ponos

Odločenost

Enotnost

Veselje

Humor

Pomembni vizualni elementi

4 deklice in 2 dečka v športnih oblačilih

Deklice nosijo športne drese

Držijo se za ramena

Deklica na sredini se smeji

Kontrast svetle barve (oranžni športni dresi, ki jih nosijo deklice)

Dekleta imajo zmagovalno držo, dečka sta bolj pasivna (eden izmed njiju v rokah drži telefon)

Možne teme

Timsko delo

Enakost med spoloma

Enakost med spoloma v športu

Stereotipi na podlagi spola

Vprašanja o perspektivi

Kako pomembna je perspektiva pri prikazovanju oseb?

Kako pomembna je za posnetek izbira pravega trenutka? (glej slovarček za analiziranje fotografij)

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Fotografija je nastala v mestu La Courneuve v pariškem predmestju, v departmaju Seine-Saint-Denis, ki ga fotograf Meyer dobro pozna. Tam redno opravlja fotografiranje po naročilu na temo družbe in kulture za mestni časopis. V tem kontekstu je bila posneta tudi ta fotografija. Tistega dne so ga pri časopisu prosili, naj fotografira finale ženskega turnirja v futsalu oz. dvoranskem nogometu. Turnir

je bil organiziran v športnem centru Béatrice-Hess, odročni telovadnici v mestu La Courneuve. Vzdušje je bilo pozitivno in fer, kot je to pogosto na tovrstnih lokalnih turnirjih. Tekma se je končala, zmagovalna ekipa (v oranžnih dresih) je proslavljala zmago z zmagovalnimi kretnjami in pozami. Nekaj fantov med gledalci je prišlo na igrišče, da bi dekletom čestitali in jih fotografirali z mobilnimi telefoni. ”

Brez naslova

Bojan Mrđenović

Bojan Mrđenović (rojen leta 1987) je leta 2012 diplomiral iz zgodovine umetnosti in informatike na Filozofski fakulteti v Zagrebu. Leta 2015 je diplomiral iz kinematografije na Akademiji za dramsko umetnost.

Trenutno je zaposlen kot profesor fotografije na katedri za fotografijo na tej akademiji. Dela kot snemalec in fotograf. Pri svoji umetniški praksi se posveča političnim temam, človekovim potrebam in socialnim pravicam.

Vtisi

Upanje
Verjetje
Povezanost
Svoboda

Pomembni vizualni elementi

Otrokov hrbet, roki dvignjeni proti ogromni mavrični zastavi, ki plapolja nad njim
Noge množice v ozadju (glej leksikon)
Siv asfalt v kontrastu s svetlostjo zastave

Možne teme

Diskriminacija, povezana s spolno usmerjenostjo
Boj za enake pravice / priznanje
Svoboda
Odpor
Povezanost / Mobilizacija
Samozavest

Vprašanja o perspektivi

Zakaj je v središču fotografije deček?
Zakaj je pomembno, da je ozadje, v sredini kadra, zelo ostro? (glej slovarček za analiziranje fotografij)

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Fotografija je bila narejena na zagrebški paradi ponosa, ki v tem mestu poteka vsako leto od leta 2002. Pohod organizira Zagreb Pride, queer-feministična in antifašistična organizacija, ki se zavzema za razvoj aktivne družbe solidarnosti in enakosti, osvobodjene spolnih norm in drugih oblik zatiranja. Tovrstne javne prireditve nas spominjajo na to, da imajo politična pravila in družbeni običaji ogromen vpliv na razvoj naše

individualnosti. Nimajo vsi otroci privilegija, da jih ščiti zastava, ki predstavlja enakost in svobodo. Na drugi strani ceste so bile organizirane demonstracije proti paradi ponosa z grozečimi zastavami in simboli. Izkazovanje enotnosti v javnem prostoru v znak solidarnosti proti diskriminaciji opolnomoči ljudi, in parada ponosa je izjemno pozitivno vplivala na javno sfero, kar zadeva pravice oseb LGBTIQ ter celotno skupnost. ”

»Zadnje valentinovo«

Nejc Trampuž

Nejc Trampuž (rojen leta 1993) je mlad intermedijski umetnik in fotograf. Študiral je fotografijo na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje (ALUO) v Ljubljani, kjer je diplomiral z odliko ter končal magistririj s posebno nagrado ALUO. V času svojega magistrskega študija se je osredotočal na uporabo fotografije za socialno, tehnološko in okoljsko angažirano kritiko, izraženo skozi interaktivne instalacije, ki raziskujejo meje fotografskega medija, jih presegajo in jih prenašajo v druge medije in pristope (video, zvok, projekcija, svetloba, kolaž ipd.). Trampuž je tudi aktiven član gibanja Mladi za podnebno pravičnost, kjer pripravlja neposredne akcije in medijske vsebine. Od leta 2009 naprej je sodeloval pri številnih samostojnih in skupinskih razstavah tako v Sloveniji kot v tujini (MG+MSUM, muzej MAO, festival OFF v Bratislavi, Layerjeva hiša + TAM-TAM, Simulaker, Cirkulacija2, Animateka, galerija Photogether na Češkem, Mestna hiša Ljubljana ...). Bil je tudi član strokovnih žirij (Animateka, Brumen x Plaktivat), o njem pa so pisali glavni slovenski mediji (Delo, Mladina, Koridor, Dnevnik, RTV SLO, Radio Študent itd.) in objavljali njegove fotografije z aktivističnih akcij.

Vtisi

Tesnoba
Občutek dušenja/pritisk
Katastrofa
Onesnaženje/zastrupljenost
Nič
Ljubezen

Pomembni vizualni elementi

Osvetlitev od zadaj (glej slovarček za analiziranje fotografij)
Zelo temno nebo s svetlim območjem v sredini
Svetloba osvetljuje nebo
Moški in ženska, obrnjena drug proti drugemu
Obraza skrita za plinskima maskam
Ameriški plan (glej slovarček za analiziranje fotografij)
Osebi nosita oblačila, podobna vojaškim uniformam
Za njima je enolično temno ozadje, iz katerega prihaja dim

Možne teme

Podnebne spremembe/kriza/ekologija
Človeštvo v nevarnosti
Šesto množično izumrtje
Skupno življenje
Odpor

Vprašanja o perspektivi

Zakaj se je fotograf odločil posneti fotografijo proti svetlobi? (glej slovarček za analiziranje fotografij)
Kako bi izgledala enaka fotografija z druge strani obeh oseb?
Kateri elementi prispevajo k tesnobnem ozračju na fotografiji?

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Februarja 2020 je Slovenija sprejela Nacionalni energetski in podnebni načrt (NEPN). Medtem ko se je večina držav zavezala k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov za 55 % do leta 2030, se je Slovenija zavezala zgolj k zmanjšanju izpustov toplogrednih plinov za 36 %. To je bilo veliko razočaranje za člane okoljskega aktivističnega gibanja Mladi za podnebno pravičnost, saj se zavedamo, da so podnebne spremembe eden glavnih izzivov in nevarnosti, ki nas čakajo v prihodnosti. S pomočjo fotografije smo izvedli nenasilno neposredno akcijo. To fotografijo smo natisnili na veliko »čestitko« za

valentinovo, nato pa se nas je nekaj deset, opremljenih s plinskimi maskami, sprehodilo proti Ministrstvu za infrastrukturo. Med branjem »ljubezenske« poezije smo našo »čestitko« prinesli ministrici Alenki Bratušek. S tem smo simbolično izrazili razočaranje nad našo »romanco« z ministrico in nad neustreznim odnosom odločevalcev do podnebne problematike. Ker nas ministrica ni želela sprejeti, je voščilnico prejela vodja ministrstva za odnose z javnostmi. Kampanja je bila v slovenskih medijih deležna kar nekaj podpore. »

»Milo ni več tukaj z nami«

Piotr Łapiński

Piotr Łapiński se je rodil v Gdansk, zadnjih 14 let pa živi in dela v Varšavi. Leta 2018 je diplomiral z odliko na Šoli fotografije Zveze poljskih umetniških fotografov (ZPAF).

Dela za italijansko fotografsko agencijo NUR PHOTO, katere partnerji so med drugim Agence France-Press in druge mednarodne tiskovne agencije. Zahvaljujoč njegovemu delu imajo fotoreporterji in reporterji z vsega sveta dostop do fotografij, ki prikazujejo življenje na Poljskem. Specializiran je za »ulične« teme – proteste, demonstracije, pohode ipd. Izbira si teme, povezane z bojem manjšin za njihove pravice in za vidnost v javnem prostoru. Njegove objavljene fotografije se najpogosteje osredotočajo na boj za pravice LGBT ter v zadnjem času na demonstracije, ki jih organizirajo Belorusi, ki živijo na Poljskem, v protest proti diktaturi v Belorusiji.

Vtisi

Stiska
Prijateljstvo
Podpora/Vzajemna pomoč
Tolažba/Samozaupanje
Žalovanje

Pomembni vizualni elementi

Mlada ženska objema drugo osebo
Ženska objema drugo osebo, obraz ima skrit ob njen vrat
Njunih obrazov se ne vidi, vidi se samo njune lase
Stojita na mostu oz. sprehajališču, katerega ograja se vidi
Siva voda (rečna pokrajina?) v polovičnem kadru (glej slovarček za analiziranje fotografij)
Svetloba prihaja z desne

Možne teme

Nestrpnost, pomanjkanje sprejemanja, pravice skupnosti LGBTQ+
Obup
Psihološka stiska
Samomori mladih
Solidarnost/Zaupanje v druge

Vprašanja o perspektivi

Kakšen učinek ima to, da osebi nista v središču kadra (glej slovarček za analiziranje fotografij)?
Zakaj je izbran posnetek s stransko osvetlitvijo?

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Fotografija je bila narejena 24. marca 2019 na mostu Łazienkowski v središču Varšave. Dva tedna pred tem je točno na tem mestu naredila samomor Milo Mazurkiewicz, tako da je skočila v reko Vislo. Milo je bila transspolna (nebinarna) aktivistka, ki se je borila za pravice skupnosti LGBTQ. V eni izmed svojih zadnjih objav na Facebooku je napisala: »Ne prenesem več psihologov, zdravnikov in terapevtov, ki me obravnavajo, kot da sem si vse skupaj izmislila. [...] Ki pravijo, da

bi morala nehati (poskušati) biti jaz. Včasih mi to da moč, da se borim naprej. Včasih si želim tukaj in zdaj končati svoje življenje. Včasih pa mi gre samo na jok.« Opisana slika je bila posneta dva tedna po njeni smrti. Njeni prijatelji so se dobili na mostu v njen spomin, da so skupaj izrazili žalost in protestirali proti sovražnemu govoru, ki se v javnem diskurzu uporablja proti neheteronormativnim osebam. ”

»Brigate Alimentari Partigiane«

Giulio Di Meo

Giulio Di Meo se je rodil leta 1976 v italijanskem mestu Capua. Je italijanski fotograf, ki že skoraj dvajset let deluje na področju poročanja in izobraževanja. Je neodvisni fotograf, ki svoje projekte izvaja samostojno. V Italiji in v tujini organizira srečanja in delavnice reportažne in ulične fotografije, pa tudi delavnice za otroke, mladostnike, priseljence in invalidne osebe, ter tako promovira fotografijo kot orodje za izražanje in integracijo. Je predsednik združenja *Witness Journal* in urednik fotografije pri istoimenskem časopisu za fotografsko novinarstvo. Sodeluje z različnimi združenji in nevladnimi organizacijami, zlasti z Arci APS in njihovo nevladno organizacijo ARCS Culture Solidali, s katero od leta 2007 organizira delavnice družbene fotografije v različnih realnostih južne poloble (v Argentini, Boliviji, Braziliji, Kamerunu, Kolumbiji, Kubi, Gvatemali, Saharaviju in Senegal).

Vtisi

Žalost
Nepravičnost
Izolacija
Jeza
Solidarnost

Pomembni vizualni elementi

Visoke arkade se pnejo nad zapuščeno ulico
Večer; ura je 21.30
Brezdomec, ki sedi s prekrizanimi nogami, z gesto roke nagovarja mlade prostovoljce
Zraven njega je nakupovalni voziček
Eden izmed njih je počepnil k njemu
Oba prostovoljca nosita masko
Vertikalna arhitektura (stebri, arkade) v kombinaciji s horizontalnostjo prizora treh moških, ki jo še poudarja zid na levi
Globina polja, ki jo ustvarja niz stebrov
Črno-bela fotografija

Možne teme

Solidarnost
Skupno življenje
Širjenje neenakosti
Predsodki
Pravica do stanovanja in hrane

Vprašanja o perspektivi

Kaj pomenita za prizor kadriranje in uporaba širokokotnega objektiv (glej slovarček za analiziranje fotografij)?
Kaj pa uporaba črno-bele fotografije?

66 PODROBNEJŠE INFORMACIJE O FOTOGRAFIJI:

Fotografija je del širšega projekta, ki prikazuje družbeni odziv na pandemijo in zdravstveno krizo v Bologni: serijo solidarnostnih akcij, ki so jih organizirala bolonjska društva. Ta so v okoliščinah zdravstvene krize in nujne potrebe po pomoči brezdomcem organizirala kampanjo, imenovano »Staffette Alimentari Partigiane«, s katero so

zbirali sredstva za nakup hrane in osnovnih higienskih potrebščin in nato kupljeno blago s kolesi razdelili brezdomcem. Vsak paket je vseboval tudi knjigo. Fotografija prikazuje in uteleša simbol solidarnosti s tistimi, ki so jih prizadele družbene neenakosti, ki so se še povečale zaradi izolacije, povezane s pandemijo. »

IZ TEORIJE V PRAKSO

03

Iz teorije v prakso

Kaj pomeni analiza fotografij?

Analiziranje fotografij je ključen korak projekta Širimo solidarnost, saj informacije, ki jih učenci in učenke pridobijo z analizo, ter učenje na njihovi podlagi otrokom zagotovijo osnovo za pisno izražanje.

Vloge učiteljev in učiteljic pri analiziranju fotografij so vodenje učencev in učenk pri aktivnosti ter usmerjanje njihove pozornosti na fotografijo, obenem pa prepuščanje prostora za prosto izražanje interpretacije in domišljije. Preden sodelujoči otroci in mladi vstopijo v fazo razumevanja fotografije in razvoja interpretacije, je pomembno, da čas posvetite opazovanju in opisovanju fotografije.

Fotografije ni mogoče razumeti napačno

Namesto tega je bolje vsakega učenca in učenko spodbuditi, da svoja občutja utemelji z navajanjem izstopajočih vizualnih elementov fotografije. Z napredovanjem po korakih (glej primere delavnic na straneh 40–42) imajo učenci in učenke priložnost spoznati, kako se oblikuje njihovo mnenje o fotografiji.

Viri za vodenje delavnice

Z veseljem vam ponujamo različne vire in pripomočke za vodenje učinkovite delavnice analiziranja fotografij.

Na naslednjih straneh sta predstavljena dva primera delavnic za različne ciljne skupine (za osnovnošolske učence in učenke ter za dijake in dijakinje) o tem, kako voditi delavnico analiziranja fotografij.

Iz teorije v prakso

1. primer delavnice: za osnovnošolske učence in učenke

Zasnoval Michel Poivert

Michel Poivert je profesor umetnostne zgodovine na Univerzi Paris I Panthéon Sorbonne, kjer je ustanovil Katedro za zgodovino fotografije. Je kritik in kustos ter predseduje mednarodni fotografski šoli Collège international de Photographie du Grand Paris. Je avtor del, kot so *La photographie contemporaine* (Flammarion, 2018), *Gilles Caron, le conflit intérieur* (Photosynthèse, 2012), *Brève histoire de la photographie, essai* (Hazan, 2015), *Les Peintres photographes* (ur. Mazenod, 2017) in *50 ans de photographie française de 1970 à nos jours* (Textuel, 2019). Organiziral je odmevni razstavi »L'Événement, les images comme acteur de l'histoire« v pariškem centru za umetnost Jeu de Paume (2007) ter »Gilles Caron Paris 1968« (Hôtel de Ville, Pariz, 2018).

Odločili smo se predstaviti kolektivno analizo fotografije s pomočjo francoske fotografije Meyerja (Agence Tendance Floue). V primeru, da v aktivnosti sodelujejo najmlajši otroci, svetujemo, da greste najprej skozi fazo rokovanja s fotografijo, da jo bodo bolje razumeli.

01 | Opazovanje fotografije

~ Tiho opazovanje

~ **Učenci in učenke naj razmišljajo** o vtisu, ki so ga občutili, pri čemer naj se osredotočijo na obraze in geste, ne da bi govorili na glas (ali s sošolcem poleg njih).

~ **Razdelite** učencem in učenkam papir formata A3 s fotografijo v začetnem kadru in belim prostorom na mestu manjkajočega dela fotografije.

02 | Učenci in učenke naj si zamislijo, kaj se dogaja izven kadra

~ **Učenci naj narišejo**, kar so si zamislili, na beli del lista, pri čemer jih opozorite, da je prizor prerezan na pol in da ga lahko dopolnijo tako, da pojasnijo vedenje oseb na sliki. Prosite učence, naj rišejo z eno samo barvo.

~ **Prosrite učence, naj med tem pomislijo na vtise**, ki so jih občutili, ko so videli fotografijo (in jih zapišejo na hrbtno stran lista).

~ **Prosrite učence**, naj napišejo dialog med obema osebama na fotografiji (v obliki oblakov, kot v stripu) ali med obema dekletoma in z osebami izven kadra, ter naj dialog napišejo ponovno, ko vidijo sliko v celoti.

03 | Deljenje

- ~ **Prikažite** slike učencev in učenk na tabli ter podčrtajte razlike in podobnosti.
- ~ **Naglas preberite** interpretacije vseh učencev glede izrazov oseb na sliki in glede vsebine fotografije (kaj se dogaja).

04 | Oblikovanje interpretacije

- ~ **Vsem učencem omogočite**, da argumentirajo svoje mnenje glede pomena, tako da jih prosite, naj navedejo enega ali več elementov na fotografiji, pa tudi tiste, ki so jih na risbo dodali sami. Pri tem naj uporabijo fraze v smislu »To sem občutil zaradi tega elementa ...«, »To barvo sem uporabil zato ...«.

Primeri:

»Mislil sem, da si nasproti stojita dve ekipi in da imajo nasprotniki oblečene majice različnih barv.«

»Občutil sem agresijo, kot da se hoče dekle boriti proti sovražniku.«

»Občutil sem veselje, kot da je oranžna ekipa zmagala.«

»Mislil sem, da dekleti pozirata pred fotoaparati in občinstvom.«

Zdaj je čas za razpravo v skupini, čas za soočenje različnih percepcij v skupini.

- ~ **Opozorite na (morebitno)** večpomenskost pri opazovanju fotografije ter poudarite, da je razlog za morebitne različne interpretacije fotografije to, da smo dali prednost enemu elementu ali izrazu pred drugim (nekateri so morda opazili kljubovalno držo osebe na desni, smeh športnice na levi, drugi so občutljivi na oranžno barvo).
- ~ **Pojasnite**, da vsak posnetek določa »polje«, ki ga pokaže gledalcu, ter območje izven kadra, ki ni vidno (a si ga vsak gledalec razlaga po svoje).
- ~ **Pojasnite**, da ima lahko izraz na obrazu ali določena gesta več pomenov in včasih celo nasproten pomen (npr. veselje/žalost), če ne zaznamo celotnega konteksta prizora.
- ~ **Pojasnite**, da je lahko prevladujoča barva v kadru »toplejša« ali »hladnejša« in da lahko povzroči različne občutke (veselje/žalost). Na tej fotografiji je oranžna barva majic »topla« barva, ki je bolj vesela.

- ~ **Pojasnite**, da »kontrast« na fotografiji izvira iz razlike med dvema barvama (oranžno in črno) ter da poenostavlja podobo, tako da razmejuje območja kot na risbi, in naredi fotografijo zelo vidno, tudi z razdalje.

05 | Fotografija v svojem izvornem okviru

- ~ **Pokažite** fotografijo v izvorni obliki ter zabeležite, kaj res vsebuje ta kader in kaj so si (morda) zamislili otroci v delu »izven kadra«, ko je bila fotografija obrezana.
- ~ **Otroci naj pogledajo** nasprotujoče si izraze igralk, zaradi katerih bi lahko pomislili, da sta pozirali, ter naj si zamislijo prizor, v katerem ju prideta fanta fotografirat.
- ~ **Vprašajte otroke**, kaj nam lahko ta fotografija »pove« o odnosu med dekleti in fanti?
- ~ **Otroci naj ugotavljajo, kje in kdaj** je bila fotografija posneta. Zamislijo naj si možne hipoteze o tem, kako je nastala.

06 | Preberite, kaj o fotografiji pravi fotograf

Predstavitve fotografije nam bo pomagala, da primerjamo razlike med tem, na kakšen način so otroci dojeli fotografijo in kakšne občutke je vzbudila pri njih, ter informacijami, ki jih je glede okoliščin nastanka in svojih namenov podal avtor fotografije.

Iz teorije v prakso

2. primer delavnice: za dijake in dijakinje

Tukaj je nekaj primerov za vsak korak, povezanih s slovensko fotografijo Nejca Trampuža z naslovom »Zadnje valentinovo«. V vsakem polju so predstavljeni nekateri, ne pa vsi možni odgovori.

01 | Izražanje čustev

- ~ **Skupini učencev pokažite sliko** za 10–15 sekund, ne da bi jim dali kakršna koli posebna navodila, razen to, da naj bodo pozorni in naj ne govorijo.
- ~ **Učence prosite, naj zapišejo:**
eno stvar, ki so si jo zapomnili na fotografiji;
vtis, ki jim ga je fotografija pustila, ali svoje občutke ob ogledu fotografije.

Ta korak zapisovanje je pomemben, saj bo učencem omogočil, da se v naslednji fazi izognejo učinku posnemanja tistega, kar bi pred tem rekel nekdo drug.

Tukaj je nekaj primerov odgovorov (možni so seveda tudi drugi):

- ~ Zdi se, kot da sta osebi ujeti v požaru, vse naokrog pa je dim.
- ~ Izgleda, da se par poslavlja na železniški postaji, kot da bi šel moški v vojno.
- ~ Plinski maski spominjata na zdravstveno katastrofo.
- ~ Videti je kot filmski prizor, kjer igralca pozirata.

02 | Deljenje

Na tabli razvrstite odgovore v dva stolpca, enega za občutja in drugega za opise.

Sprejmite vse odgovore, ne da bi jih komentirali. V tem koraku se še ne spuščajte v nikakršne razprave. V spodnjo vzorčno tabelo smo vpisali opisne elemente na ravni odgovarjajočih občutij (npr. »par, ki se ne more več poljubljati« v stolpec z občutji ter »plinske maske« v stolpec z opisi).

Občutja	Opis
Osebi je zajel ogenj	Dim, ki je zapolnil vse
Par se poslavlja na postaji	Držita se drug drugega v pari vlaka, moški nosi vojaško jakno
Zdravstvena katastrofa	Plinski maski
Videti je kot prizor iz filma	Lika pozirata

03 | Učenci naj opišejo fotografijo

Vizualni elementi

- ~ v ospredju: osebi
- ~ v ozadju: dim

Linije in oblike

- ~ centralna kompozicija, osebi tvorita vertikalo in obliko piramide
- ~ vir svetlobe za osebama ustvarja osvetlitev od zadaj, ki zarisuje silhueti

Globina

- ~ majhna globinska ostrina, postavi izstopata iz dima in perspektiva se zapre, ne moremo videti daleč, vendar dim obenem materializira prostor in daje občutek prostranosti in praznine

Še enkrat pokažite fotografijo

- ~ **Preverite**, ali so na fotografiji prisotni vsi elementi, ki so jih opazili otroci. Po potrebi tabelo ustrezno popravite, tako da s seznama izbrišete stvari, ki jih ni na fotografiji (to se lahko zgodi).
- ~ **Dopolnite stolpec z opisi**, tako da dodate elemente, ki niso bili omenjeni.
- ~ **Učence lahko pozovete, naj z barvnim označevanjem ločijo:**
 - ~ vizualne elemente (telesi, maske, dim);
 - ~ svetlobo, osvetlitev od zadaj in temo, nočni efekt;
 - ~ oblike in centralno kompozicijo;
 - ~ organizacijo kadra: eno samo ospredje na jasnem ozadju, ki obdaja par; preprostost in simetrija;
 - ~ globinsko ostrino, ki deluje zelo majhna (ni elementov v globini, kot je ozadje), a v resnici zelo izpostavlja prazen prostor, ki ga zapolnjuje dim;
 - ~ položaj obeh oseb, ki daje občutek, da »pozirata« pred kamero;
 - ~ kontrast med intimnim prizorom in maskama;
 - ~ splošen učinek »impresionističnega« dima kot pare, ki zaobjema prostor.

Opazovanje od daleč / približevanje

- ~ **Učence vprašajte**, ali je mogoče vse elemente opisati z opazovanjem od daleč.
- ~ **V stolpec z opisi zabeležite** vse elemente, za katere se je potrebno približati fotografiji (na primer položaj rok obeh oseb).

04 | Oblikovanje interpretacije

- ~ Vsakega učenca prosite, naj utemelji in argumentira pomen, ki ga je navedel (zabeležen v stolpcu z občutji v tabeli), tako da navede enega ali več elementov, ki jih je mogoče najti na fotografiji.
- ~ Učence spodbudite, naj povežejo elemente v stolpcu z občutji s tistimi v stolpcu z opisi, tako da sestavijo poved v smislu »tako sem občutil zaradi tega elementa«. Elemente v obeh stolpcih povežite s puščicami.

Primeri:

»Mislim sem, da se par razhaja, saj dim spominja na železniško postajo.«

»Občutil sem tesnobo, par se zaradi mask ne more poljubiti.«

»Mislim sem, da gre za filmski prizor, saj je bilo ozračje nestvarno in zadušljivo, kot v kakšnem filmu katastrofe.«

»Mislim sem, da gre za romantičen prizor, toda nečloveški in čuden, kot da bi bil vsi bolni.«

V tej fazi lahko učence tudi pozovete, naj si na osnovi elementov, ki nam pripovedujejo zgodbo, zamislijo imaginarni razplet dogodkov na fotografiji.

Primeri »imaginarnih zgodb«:

- ~ Predlagajte učencem, naj si zamislijo naslov za fotografijo (ki naj ga zadrži zase do konca), kot da bo fotografija uporabljena kot plakat za film ali kot naslov nica romana. Primerjajte naslove z naslovom, ki ga je fotografiji dal fotograf, ter si zabeležite ideje, na katere je učence asociirala fotografija.
- ~ Predlagajte učencem, naj opišejo oz. narišejo »sliko potem«, zato da bodo razumeli narativno funkcijo fotografije ter interpretacijski element analize fotografije. To, na kar bo učence fotografija asociirala z njihovimi besedami in risbami, nato primerjajte s stolpcem »Občutja« v tabeli.

Zdaj je čas za razpravo v skupini, čas za kolektivno soočenje različnih percepcij:

- ~ Zabeležite si vsakršno morebitno večpomenskost, do katere je prišlo pri prvem opazovanju (npr. tisti, ki se jim zdi prizor realističen / tisti, ki se jim zdi prizor odigran).
- ~ Poudarite, da fotografije nismo vsi interpretirali enako, saj smo se pri spominjanju fotografije osredotočili bolj na en element kot na drugega.

- ~ Opozorite tudi, da je eden izmed elementov (v tem primeru plinska maska) tako močan, da so interpretacije soglasne (v tem primeru nevarnost). Za tak učinek »enotnega sporočila« si pogosto prizadevajo oglaševalci pri svojih izdelkih.
- ~ Omenite opis fotografije. Učenci naj se domislijo hipotez o okoliščinah njenega nastanka.

05 | Primerjava z znano fotografijo

S primerjanjem fotografije »Le Baiser de l'Hotel de Ville« (Robert Doisneau, 1950) in naše fotografije lahko poiščemo razlike in podobnosti na osnovi primerljivega prizora ter razlike med neposrednostjo in uprizarjanjem.

Nato lahko učence vprašamo: »Kaj govori v prid eni in kaj drugi interpretaciji?«

- ~ Doisneaujeva fotografija je »naravna« in prikazuje okolico; druga fotografija je umetna, brez kakršne koli okolice, kontekst si lahko ustvarimo z domišljijo.
- ~ Zaradi naravnosti prve fotografije osebi delujeta človeški, maski na drugi fotografiji pa osebi razčlovečita.

Naslov fotografije »Poljub v mestni hiši« je opisen ter pojasnjuje prizor in kraj fotografiranja. Naslov »Zadnje valentinovo« je nejasen in spodbuja domišljijo: prizor na fotografiji postane alegorija (zadnja zabava ljubimcev tukaj predstavlja konec sveta).

06 | Preberite, kaj o fotografiji pravi fotograf

S predstavitevijo fotografije bomo lahko primerjali, na kakšen način so učenci in učenke dojeli fotografijo in kakšne občutke jim je vzbudila, z informacijami, ki jih je podal njen avtor o okoliščinah fotografiranja in njegovih namenih.

Iz teorije v prakso

Primer delavnice: vodenje fotografske delavnice

Primer strukture fotografske delavnice z otroki in mladostniki: v vsakem okvirju je predstavljenih le nekaj izmed številnih možnosti.

01 | Fotografije in analiziranje fotografij

- ~ Predstavite fotografije različnih fotografov.
- ~ Analiziranje fotografij: kaj vidim, kaj čutim

Sodelujočim lahko predlagate, da se na predstavljenih fotografijah osredotočijo na človeške elemente. Mladi spoznajo temo, ki jo bodo raziskovali, ter način, na katerega bodo predstavili svoje delo (fotografska razstava, projekcija na velik zaslon ipd.).

02 | Uporaba fotoaparata

Pojasnite, kako se uporablja fotoaparat, ter osnovna pravila kadriranja in kompozicije. Poudarite, s kakšno občutljivostjo je potrebno pristopati k subjektu fotografije. Na koncu delavnice dajte vsakemu učencu fotoaparat, ki ga bodo imeli en teden in z njim sami naredili 20 fotografij na izbrano temo (na primer: skupno življenje).

Prvi niz fotografij

To lahko traja več tednov, odvisno od števila fotoaparata, ki so na voljo. Da bi se izognili zmanjševanju interesa učencev, poskusite omejiti čas na en mesec. To pomeni, da boste potrebovali vsaj en fotoaparat na štiri učence.

03 | Predstavitev in analiza prvih rezultatov

- ~ Takoj, ko učenci vrnejo fotoaparate, naredite skupinsko predstavitev s projekcijo posnetih fotografij.
- ~ Posebej se posvetite analizi izbire časa in prostora.
- ~ Vse učence pozovite, naj si ogledajo delo svojih vrstnikov in izrazijo svoje občutke o tem, kar vidijo.

Druga delavnica analiziranja fotografij

Priporočamo, da potem ko učenci posnamejo prvi niz fotografij, organizirate še drugo delavnico analiziranja fotografij, da boste lahko bolje povezali teorijo in prakso.

- ~ Osredotočite se na elemente, na katere je pri fotografiranju lažje vplivati (osvetljenost, kontrast, linije in oblike, močne točke, pozicioniranje v kadru ipd.).
- ~ Razložite učencem, da so vsi naštetni elementi (izbrani, včasih pa tudi naključni) dejavniki, ki vplivajo na razumevanje in analiziranje fotografije.
- ~ Učencem dajte nasvete za naslednje fotografiranje. Delo lahko strukturirate individualno, lahko izberete tudi podteme za podrobnejše proučevanje ideje.

04 | Oblikovanje lastnega sloga

Drugi niz fotografij

Vsakemu učencu in učenki dajte fotoaparat še za dodatnih osem dni, da naredi novih 20 posnetkov. Na koncu delavnice bo imel vsak izmed učencev 40 fotografij.

Analiza fotografij in prvi izbor

- ~ Takoj, ko učenci in učenke vrnejo fotoaparate, organizirajte skupinsko predstavitev s projekcijo narejenih fotografij. Posebej se posvetite analizi izbire časa in prostora.
- ~ Vsak učenec naj pregleda delo svojih vrstnikov ter izrazi svoje občutke o tem, kar vidi.
- ~ Izpostavite fotografije, ki izzovejo najmočnejša čustva. Vsak učenec spozna perspektive svojih vrstnikov. Učenci med seboj razpravljajo o različnih občutjih.
- ~ Pogovorite se o tem, katere fotografije bi morale biti del prvega skupinskega izbora.

Iz teorije v prakso

Kaj je delavnica pisanja?

PISANJE ... KOT PUSTOLOVŠČINA

avtorica: Pauline Guillerm

O avtorici

Pauline Guillerm je pisateljica in komičarka. Pri svojem pisanju se napaja iz terenskih raziskav, s katerimi zajema občutljivo plat realnosti. Zanimajo jo zlasti vprašanja mladih, povezave s teritoriji in edinstvene trajektorije. Pauline Guillerm redno deluje kot gostujoča umetnica in tako prejema štipendije za pisatelje. Poleg tega v sodelovanju z različnimi organizacijami prilagaja svoja besedila in besedila drugih za gledališče ter tako v skupini raziskuje »možnosti« branja na glas. Svoje pisanje in igranje dopolnjuje s tem, da spremlja skupine iz različnih okolij pri njihovem literarnem in gledališkem ustvarjanju. Kar zadeva njeno izobrazbo in usposobljenost, ima magisterij iz književnega ustvarjanja in strokovno licenco za nadzor gledaliških vaj, poleg tega pa je zaključila več tečajev dramske igre in delavnic pisanja.

Natančneje, kar zadeva delavnice pisanja in pedagogike, se je najprej na Univerzi v Parizu III usposobila za vodenje gledaliških delavnic z Bernardom Grosjeanom, vodjo gledaliških delavnic, nato pa z Aleph-Écriture na dvoletnem tečaju usposabljanja za vodenje delavnic pisanja. Od leta 2009 vodi delavnice pisanja, in sicer predvsem za tiste, ki se sicer v glavnem ne ukvarjajo z umetnostjo. Formatih teh projektov so različni, odvisno od skupin, organizacijskih ekip in trajanja. Zato je razvila tudi način zasnove in prilagajanja projektov na cilje struktur. Na delavnice vedno gleda z vidika končnih besedil, naj gre za tiskano knjižico, oblikovanje fanzinov ali javna branja.

Uvod

Načini izvajanja delavnic pisanja se razlikujejo glede na posamezne projekte, toda pedagogika je povsod enaka in temelji na izkušnji sodelujočih in njihovem spodbujanju k

raziskovanju različnih področij ustvarjanja z mirnim in pozitivnim okvirom ter jasnimi stališči osebe, ki vodi delavnico.

Delavnica pisanja, kot jo opisujemo v tem priročniku, daje prednost ustvarjanju in deluje na odnose znotraj skupine; na delu so torej različne vrednote kolektiva, in pri tem se zdi delavnica idealno sredstvo za raziskovanje tematike solidarnosti prek individualnega in skupinskega pisanja.

Še vedno pa je potrebno biti jasen, kaj je delavnica in kaj pomeni sama dejavnost pisanja, da lahko razmišljamo o lastnih stališčih pri vodenju delavnice, zlasti v specifičnih okvirih projekta Širimo solidarnost.

Širimo solidarnost: pustolovščina delavnice pisanja

Sodelovanje v delavnici pisanja v okviru tega projekta je v prvi vrsti pustolovščina. Gre za ustvarjalno, kolektivno, enkratno in literarno izkušnjo. Gre za način raziskovanja sveta in odnosa do njega. Gre za čas in prostor, namenjen temu raziskovanju. Gre za pisanje besedila oz. sporočila, ki bo na podlagi izbranih fotografij naslovljeno na anonimnega bralca.

Vodenje delavnice pisanja je prav tako pustolovščina, in sicer pustolovščina strukturiranja, ustvarjanja zaupanja ter usmerjanja skupine in vsakega izmed članov skupine k ustvarjanju. Iz šestih fotografij, izbranih v okviru projekta, bodo v tej pustolovščini nastala sporočila solidarnosti, poslana anonimnim prejemnikom.

Ključno je, da zagotovimo pozitivno, varno in harmonično okolje za izvedbo delavnice, tako da se bo v tem skupnem prostoru lahko vsak udeleženec mirno razvijal in dobro počutil.

01 | Ustvarjalna pustolovščina

Začetek pustolovščine z besedami: pisanje pomeni zlaganje besed na papir

Predvsem je pomembno imeti v mislih, da ustvarjalno pisanje ni na noben način povezano z akademskim pisanjem. Pravzaprav pustolovščina delavnice pisanje vodi v neznano, besedo za besedo ... Daleč od pravil slovnice in pravopisa! Za preoblikovanje besedil bo vedno čas tudi v kasnejših fazah dela.

Pedagoške smernice:

- ~ Začnite z besedo; besedo kot začetnim gradivom za besedilo.
- ~ Zberite gradivo za ustvarjanje, nikoli ne začnite iz nič.
- ~ Vključite naključje; spodbujajte presenečenje.
- ~ K ustvarjalnemu pisanju pristopajte z užitek.
- ~ Zunanjo podporo obravnavajte kot prostor za odkrivanje.
- ~ K fazam pisanja pristopajte v njihovi komplementarnosti, tako da vsaka izmed faz omogoča naslednjo ter osvetli nadaljevanje.
- ~ Vsakega učenca smatrajte kot raziskovalca, ki pri odpravi na pustolovščino besed ne ve, kaj bo odkril, a bo iz nje izšel bolj izkušen.
- ~ Pisne izdelke delite kot možno prvo verzijo nadzorovane, časovno omejene izkušnje.

Raziskovanje: pri pisanju gre za to, da zaupamo besedam, ki bodo ustvarile besedilo

Pustolovščina delavnice pisanja ponuja prostor, v katerem lahko uživamo v pomenu, v zvoku in v ritmu besed. Za vsako besedo so druge besede: sorodna beseda, nasprotna beseda, komplementarna beseda, beseda, ki se rima ... Te besede vam bodo pokazale začetno smer, perspektivo, časovni okvir, kraj: začetek.

Pedagoške smernice:

- ~ Pri pisanju napredujte eno besedo za drugo: vsaka beseda vodi v novo besedo.
- ~ Člane skupine postavite v vlogo raziskovalcev: v besedah poiščite druge besede.
- ~ Razmišljajte o tem, kako besede zvenijo.
- ~ Predlagajte začetne besede, začetke zgodbe, začetke besedila.
- ~ Zgodba naj se organizira s pomočjo besed, ki si sledijo, besed, ki oblikujejo narativ.
- ~ Naj pride do izraza poetika v besedilu.

Začnite s fotografijo, s temo: pisanje pomeni dati priložnost videti in občutiti

Pustolovščina delavnice pisanja, pri kateri začnemo s fotografijo, ki je del teme, nam omogoča, da se nekoliko odmaknemo, vstopimo v resonanco, ujamemo kakšno podrobnost, izpostavimo kakšen element, dopolnimo podobo, jo spravimo v gibanje ...

Pedagoške smernice:

- ~ Fotografijo uporabite kot spodbudo za pisanje.
- ~ Fotografijo uporabite kot začetek zgodbe.
- ~ Fotografijo uporabite kot razkritje pomena.
- ~ Fotografijo uporabite kot poetično orodje.
- ~ Fotografijo uporabite kot skladišče besed.
- ~ Z besedami prikažite priklicane podobe.
- ~ Z besedami prikažite čustva, vtise.

Ponovno se podajte na potovanje: pisati pomeni prebrati svoja besedila skupini in jih nato preoblikovati

Pustolovščina delavnice pisanja ponuja prostor za branje besedil, ki so jih napisali sodelujoči. Gre torej za to, da se ponovno odpravimo na potovanje, vendar začetno gradivo pustimo ob strani. Besedila so si med seboj zelo različna, so edinstvena, in prav to je čudovito. Na koncu tega branja je mogoče predvideti novo potovanje: ponovno pisanje. Vedno je avtor besedila tisti, ki se odloči, kakšen je naslednji korak.

Pedagoške smernice:

- ~ Spodbujajte branje, ne da bi ga od sodelujočih zahtevali.
- ~ Pojasnite, da je potrebno besedilo poslušati v svoji edinstvenosti in avtonomnosti; ne iščimo povezav z avtorjem, temveč to, kar sproža besedilo samo po sebi.
- ~ Zahvalite se osebi, ki je besedilo napisala, pohvalite besedilo ter izkušnjo, ki jo ponuja.
- ~ Poskrbite za besedila: bodite pozorni na okornost besedišča, ko govorite o besedilu.
- ~ Pogovorite se o besedilu: Nam je bilo poslušanje všeč? Kaj nam je bilo všeč? Vedno usmerite odzive na to, kar je lepo, zanimivo, kar bogati.
- ~ Pri preoblikovanju besedil imejte v mislih objavo. V glavnem gre za postavljanje ciljev: tipkanje besedila, spreminjanje, popravljanje tipkarskih napak, oblikovanje.

02 | Človeška pustolovščina

Kolektivna pustolovščina

Pustolovščina delavnice pisanja je odvisna od kolektivne dinamike, ki omogoča ukvarjanje s pisanjem. Za dovoljšno samozavest za pisanje in branje pred drugimi je resnično potrebno, da skupina razvija kolektivne vrednote s ciljem dobrobiti skupine.

Pedagoške smernice:

- ~ Predlagajte doživetje izkušnje za raziskovanje ustvarjalne plati; svoje in od drugih.
- ~ Položite temelje pozitivnega odnosa: do drugih, do sebe.
- ~ Omejite čas pisanja, da omogočite sočasen napredek; dolžina besedil bo različna, odvisno od posameznega udeleženca (kakovost besedila ni odvisna od števila besed).

Edinstvena pustolovščina

Pustolovščina delavnice pisanja omogoča tudi doživetje individualne izkušnje, tako da spodbuja samoodkrivanje, krhko in iskreno izkušnjo.

Pedagoške smernice:

- ~ Vsako besedilo in vsakega učenca upoštevajte v njegovi edinstvenosti.
- ~ Poskrbite, da bodo vsi razumeli namen; nič ni »izven teme«.
- ~ Spodbujajte učence; pisanje nikoli ni obveza.
- ~ Bodite pozorni na vsakega posameznika in ponudite pomoč (pomagajte pisati, odgovorite na vprašanja, nudite podporo ...).

Pedagoška avantura

Oseba, ki sodeluje v pustolovščini izvajanja delavnice pisanja:

- ~ mora biti zainteresirana in angažirana;
- ~ se mora zavedati skupinske dinamike in ritma delavnice;
- ~ mora nameniti pozornost vsem in vsakomur; ni pravih ali napačnih odgovorov, nič ni »izven teme«, ni dobrega ali slabega besedila.
- ~ mora eksperimentirati: pripravite delavnico, sami preizkusite predloge.

Iz teorije v prakso

Nekaj primerov delavnice pisanja

Uvod

Vsaka od spodaj opisanih delavnic lahko traja do dve uri, odvisno od razpoložljivega časa, njen rezultat pa bo prva verzija sporočila oz. besedila, ki bo poslano prejemnikom razglednic v okviru projekta Širimo solidarnost.

Ni nujno, da vsaka delavnica časovno omogoča tudi preoblikovanje in dokončanje besedila. Temu je namenjen četrti predlog. Vsak udeleženec se mora sam odločiti, ali bo temu namenil čas po koncu delavnice ali kdaj drugič.

Vsaka delavnica je sestavljena iz več faz pisanja, s čimer se lahko projekt in ustvarjanje razvijata postopoma.

Vsaka delavnica je namenjena in prilagojena skupinam učencev v starosti 8–12 let ter 12–14 let.

Vsako delavnico je mogoče prilagoditi, spremeniti in izvesti glede na voditelja in skupino, ki v njej sodeluje.

V vsaki od spodaj opisanih delavnic bo uporabljena različna veščina pisanja, vse pa bodo sledile istemu zaporedju: od besede do slike, od slike do besedila.

Za vsako delavnico je potrebno gradivo. Nekaj predlogov za to gradivo je naštetih v prilogah dokumenta, seznam pa nikakor ni izčrpen. Gre za pregled in predloge, ki jih je mogoče prilagoditi starostni skupini sodelujočih.

Spodnje tri delavnice je mogoče izvajati ločeno ali v okviru cikla treh delavnic.

1. DELAVNICA | Proti zgodovini – od strani do prostora za fotografijo in narativnega prostora

Gradivo za pripravo:

- ~ škatla z besedami (besede, izrezane iz časopisov, povezane z besedo »solidarnost« – lahko jih izrežete iz priloženega lista) / Viri in orodja
- ~ pregled »table besed« / Viri in orodja
- ~ uvodni deli besedil (incipiti)²¹ besedil / Viri in orodja
- ~ šest fotografij
- ~ papir in pisala
- ~ barvni kvadrati (izrezani iz barvnega papirja)
- ~ lepilo
- ~ lepilni trak

Uvod:

- ~ spoznavanje udeležencev (imena, pričakovanja, strahovi)
- ~ predstavitev projekta: delavnica, tema, fotografije, besedilo, ki ga je treba ustvariti
- ~ splošni okvir za pisanje
- ~ začetek razprave: kaj za vas pomeni solidarnost?

1. korak: Papir kot prostor za ustvarjanje / 15 minut

Pisanje:

Učenci in učenke naj:

- ~ Vzamejo prazen list papirja in barvne kvadratke.
- ~ Vzemitejo tri listke papirja iz škatle z besedami (gl. Viri in orodja)
- ~ Sestavijo poved, tako da uporabijo vsaj te tri besede; vsako dodatno besedo, ki tvori poved, naj napišejo na enega izmed barvnih kvadratkov
- ~ Razporedite in prilepite poved na list papirja .
- ~ Čas pisanja: 5 minut

Deljenje:

Učenci in učenke naj:

- ~ Liste s povedmi prilepijo na steno.
- ~ Si vzamejo čas za ogled vseh listov papirja na steni, preden jih preberejo, naj povejo, kaj vidijo, ne da bi se približali steni. Pogovorijo naj se o različnih barvah, straneh, povedih različnih dolžin, velikosti besed, postavitvi povedi na strani ipd.
- ~ Preberejo povedi na glas; vsak oseba naj prebere svojo poved. Dajte kratek osebni komentar na vsako poved (zahvalo, spodbudo, nekaj, kar cenite).

²¹ Incipiti so kratke uvodne besede ali fraze besedil.

2. korak: prostor za fotografijo / 15 minut

Pisanje:

Učenci in učenke naj:

- ~ Si ogledajo vseh šest fotografij.
- ~ Vsak učenec in učenka naj si izbere eno izmed fotografij in si vzame čas, da si jo ogleda.
- ~ Na list papirja zapiše dve besedi, povezani s fotografijo (predmet, občutje, dejanje, krajino ali elemente dekoracije).
- ~ List papirja in fotografijo poda svojemu sosеду na desni.
- ~ Na list papirja zapiše dve besedi, ki jih povezuje s fotografijo.
- ~ List papirja in fotografijo poda svojemu sosеду na desni.
- ~ Na list papirja zapiše dve besedi, ki jih povezuje s fotografijo.
- ~ List papirja in fotografijo poda svojemu sosеду na desni.
- ~ Na list papirja zapiše dve besedi, ki jih povezuje s fotografijo.
- ~ Vsak učenec in učenka naj vzame svoj list papirja in fotografijo. Na vsakem listu je seznam (največ) osmih besed. List pusti ob strani.
- ~ Čas za pisanje seznama: 5 minut

3. korak: narativni prostor / 30 minut

Pisanje:

Učenci in učenke naj:

- ~ Narišejo uvodni del besedila oz. incipit (gl. Viri in orodja).
- ~ Napišejo besedilo na osnovi izbrane fotografije, pri čemer začnejo besedilo z uvodnim delom ter uporabijo čim več besed na seznamu.
- ~ Čas za pisanje: 15 minut

Deljenje:

- ~ Učenci in učenke naj preberejo besedila naglas. Dajte kratek osebni komentar na vsako poved (zahvalo, spodbudo, nekaj, kar cenite).
- ~ Vrnite se k skupini: Uporabljeni uvodni del besedila (incipit) spodbudi majhen premik, s tem pa tudi določeno globino, s fotografije ter uvede fikcijo, invencijo. Slišimo stališča, like, mesta, zgodbe. Besede nam omogočijo, da vidimo in začutimo fotografijo.

4. korak: Ponovno pisanje in dokončanje sporočila oz. besedila / 30 minut ali več

Ta čas organizirajte za ponovno pisanje in oblikovanje besedil, ki bodo poslana kot sporočila anonimnim naslovnikom.

Zaključek:

- ~ Čas za deljenje: vsakdo lahko izrazi, kako je doživel delavnico. Učence vprašajte, kako so se počutili med delavnico, jih je morda kaj presenetilo, so zadovoljni s svojimi zapisi ipd.
- ~ Učencem lahko predstavite še kakšen primer solidarnosti v družbi (primer iz lokalnega okolja ali iz sveta).

2. DELAVNICA | Proti poeziji – od okusa besed in reliefa fotografije do poezije

Gradivo za pripravo: Gradivo za pripravo:

- ~ šest fotografij
- ~ miza
- ~ listi papirja in pisala
- ~ izrezani odlomki iz dela *Screamings from Earth* Raymond G. Leblanca (gl. Viri in orodja)

Uvod:

- ~ spoznavanje udeležencev (imena, pričakovanja, strahovi)
- ~ predstavitev projekta: delavnica, tema, fotografije, besedilo, ki ga je treba ustvariti
- ~ splošni okvir za pisanje
- ~ začetek razprave: kaj za vas pomeni solidarnost?

1. korak: okus besed / 15 minut

Pisanje:

- ~ Na list papirja napišite »solidarnost«.
- ~ Vsak učenec in učenka v skupini naj hitro pove besede, ki
 - ~ se začnejo kot beseda »solidarnost«;
 - ~ se končajo kot ta beseda (se z njo rimajo).
 - ~ se začnejo kot beseda »skupnost«
 - ~ se končajo kot ta beseda (se z njo rimajo).
- ~ Na list papirja individualno napišejo seznam besed (zapišejo lahko tudi besede, ki so že bile izrečene)
- ~ Čas za pisanje: 5 minut

Deljenje:

- ~ Vsak učenec prebere eno besedo s seznama, jo napiše na tablo in tako naprej, dokler ne pridejo vsi na vrsto.
- ~ Vrnite se k skupini: Poudarite raznolikost, fantazijo, zabavnost, okus besed ... Včasih daleč od pomena besede »solidarnost«!

2. korak: relief besed / 15 minut

Pisanje:

- ~ Vsak učenec in učenka naj izbere eno izmed fotografij.
- ~ Na list papirja naj zapiše besedo, ki jo povezuje s fotografijo.
- ~ List papirja in fotografijo poda svojemu sosеду na desni.
- ~ Sosed na listu papirja dopolni seznam besed, ki jih povezuje s fotografijo.
- ~ Nadaljujemo, dokler vsi ne vidijo vseh fotografij.
- ~ Čas za pisanje: 5 minut

Deljenje:

- ~ Vsak učenec prebere skupini seznam besed, povezanih s fotografijo, ki jo je izbral.

3. korak: poezija (zvok) / 30 minut

Pisanje:

Prostovoljci naj izberejo nekaj odlomkov iz dela *Screamings from Earth* Raymonda Guya Leblanca (gl. Viri in orodja) in jih naglas preberejo.

- ~ Individualno naj učenci in učenke napišejo besedilo na osnovi izbrane fotografije:
 - ~ tako da uporabijo čim več besed s seznama besed, napisanega na tabli;
 - ~ ter tako, da uporabijo čim več besed s seznama besed, napisanega na listu papirja.
- ~ Med pisanjem naj se predajo fantaziji in poeziji, ne da bi iskali pomen. Namesto tega naj se igrajo z besedami ter z ritmom stavkov.
- ~ Čas za pisanje: 15 minut

Deljenje:

- ~ Preberite besedila in dajte kratek osebni komentar na vsako poved (zahvalo, spodbudo, nekaj, kar cenite).
- ~ Vrnite se k skupini: Zvok besed, njihova fantazija ter obenem besede, povezane s fotografijo, dajo okus besedilom, ki so poetična.

4. korak: Preoblikovanje in dokončanje sporočila oz. besedila / 30 minut ali več

Ta čas organizirajte za preoblikovanje besedil, ki bodo poslana kot sporočila anonimnim naslovnikom.

Zaključek:

- ~ Čas za deljenje: vsakdo lahko izrazi, kako je doživel delavnico. Učence vprašajte, kako so se počutili med delavnico, jih je morda kaj presenetilo, so zadovoljni s svojimi zapisi ipd.
- ~ Učencem lahko predstavite še kakšen primer solidarnosti v družbi (primer iz lokalnega okolja ali iz sveta).

3. DELAVNICA | Proti zgodbi lika – od perspektive besede do perspektive slike; od perspektive slike do perspektive lika

Gradivo za pripravo:

- ~ šest fotografij
- ~ listi papirja in pisala
- ~ »začetki besedil« (gl. Viri in orodja)

Uvod:

- ~ spoznavanje udeležencev (imena, pričakovanja, strahovi)
- ~ predstavitev projekta: delavnica, tema, fotografije, besedilo, ki ga je treba ustvariti
- ~ splošni okvir za pisanje
- ~ začetek razprave: kaj za vas pomeni solidarnost?

1. korak: perspektiva besed / 15 minut

Pisanje:

Učenci in učenke naj:

- ~ Na list papirja napišejo seznam besed, ki jih povezujejo z besedo »solidarnost«.
- ~ Izberejo eno izmed besed in jo podčrtajo.
- ~ List papirja podajo sosеду na desno.
- ~ Poiščejo naj eno ali dve besedi, povezani s podčrtano besedo, ter ju zapišejo na list papirja.
- ~ List papirja podajo sosеду na desno.
- ~ Poiščejo eno ali dve besedi, povezani s podčrtano besedo, ter ju zapišejo na list papirja.
- ~ List papirja podajo sosеду na desno.
- ~ Poiščejo eno ali dve besedi, povezani s podčrtano besedo, ter ju zapišejo na list papirja.
- ~ Vsak udeleženec dobi nazaj svoj list papirja. Na vsakem listu bo našel podčrtano besedo ter seznam največ šestih besed.
- ~ Učenci in učenke naj napišejo besedilo (eno ali dve povedi) ter pri tem uporabijo čim več besed s seznama, ki so ga dobili od sosedov. Naslov besedila bo podčrtana beseda.

~ Čas za pisanje: 5 minut

Deljenje:

- ~ Preberite besedila in dajte kratek osebni komentar na vsako poved (zahvalo, spodbudo, nekaj, kar cenite).
- ~ Vsaka stran, zapolnjena z besedami, ima svoje značilnosti, lasten ritem, lastno poetiko.

2. korak: perspektiva fotografije / 15 minut

Pisanje:

Učenci in učenke naj:

- ~ Si ogledajo vseh šest fotografij.
- ~ Vsak naj si izbere eno izmed njih. Vzamejo naj si čas, da si jo ogledajo.
- ~ Na listu papirja naj opišejo ljudi na fotografiji in kako si predstavljajo fotografa.
- ~ Na list papirja naj zapišejo lokacijo oz. lokacije na fotografiji.
- ~ Na list papirja naj zapišejo čas (npr. letni čas, del dneva ipd.) fotografiranja.
- ~ Na list papirja naj napišejo naslov, ki bi ga lahko imela fotografija.
- ~ Papir pustijo ob strani.
- ~ Čas za pisanje: 5 minut

3. korak: perspektiva lika / 30 minut

Pisanje:

Učenci in učenke naj:

- ~ S svojega seznama izberejo osebo, ki ji želijo dati glas.
- ~ Izberejo enega izmed »začetkov besedil« (gl. Viri in orodja)
- ~ Napišejo besedilo na osnovi izbrane fotografije:
 - ~ ki da glas izbrani osebi na fotografiji,
 - ~ ki se začne z »začetkom besedil«,
 - ~ v katerem je uporabljen predhodni seznam (ostali zgoraj opisani liki oziroma ljudje, kraj, čas, naslov).
- ~ Čas za pisanje: 15 minut

Deljenje:

- ~ Preberite besedila in dajte kratek osebni komentar na vsako besedilo (zahvalo, spodbudo, nekaj, kar cenite).
- ~ Vrnite se k skupini: Opazimo, kako s tem, ko lik dobi glas, fotografija oživi, govori zgodbo, omogoči, da slišimo, kaj se dogaja izven same fotografije.

4. korak: Preoblikovanje in dokončanje sporočila oz. besedila / 30 minut ali več

Ta čas organizirajte za preoblikovanje besedil, ki jih bodo učenci poslali kot sporočila anonimnim naslovnikom.

Zaključek:

- ~ Čas za deljenje: vsakdo lahko izrazi, kako je doživel delavnico. Učence vprašajte, kako so se počutili med delavnico, jih je morda kaj presenetilo, so zadovoljni s svojimi zapisi ipd.
- ~ Učencem lahko predstavite še kakšen primer solidarnosti v družbi (primer iz lokalnega okolja ali iz sveta).

Iz teorije v prakso

Viri in orodja

Literatura

Jeanne Benameur, *Notre nom est une île*, Editions Bruno Doucet, Pariz, 2011

Maurice Blanchot, *L'Espace littéraire*, Gallimard, Pariz, 1955–1968

François Bon, *Tous les mots sont adultes*, Editions Fayard, Pariz, 2011 (nova izdaja)

Céline De Bo, *Le Grand Lab' Mots*, ITHAC-CED-WB, katalog Lansman Editeur, Belgija, 2020

Annie Dillard, *En vivant, en écrivant*, ur. Christian Bourgeois, Pariz, 2008

Françoise Héritier, *Le goût des mots*, Odile Jacob, Pariz, 2013

Camille Laurens, *Quelques-uns*, Gallimard, Pariz, 2013

Vincent Message, *Écrivain cherche matériau, v Devenirs du roman*, Editions Inculte, Pariz, 2014

Georges Pérec, *Espèces d'espaces*, Galilée, Coll. L'espace critique, Pariz, 2007

Un florilège d'incipit tirés de nombreuses pièces de théâtre jeunesse

Seznam uvodnih delov besedil (incipiti)

Vsem polnim lunam

V moji glavi

Sam sem že

Da, to je res

Bil/bila sem z

Da bi zaščitili vaše srce

Spoznala sva se

Pogovorimo se o času

Prvič sem bil/bila

Šli smo po vseh mogočih poteh

Ko je bilo vroče

V mojem mestu

Hodili smo naprej

Iz zraka

Sonce vzide ob morju

Ali smo izbrali

Nekoč

Po plohi

Rad/rada bi bila kot ti

Moram mu/ji povedati

Joseph ga/jo je pogledal

Moja država je država

Opazil sem njegovo/njeno

Zjutraj

Pravkar sem videl/videla

Škatla besed (Word Box)

Pregled table besed (Word Board)

Glas našega srca kot pokrajina

Več barv za naš planet zemlja

s poezijo nas čaka čudovita prihodnost

Kriki zemlje

Raymond Guy-Leblanc

LETNI ČASI

subtilna krila pijanega galeba

URA

počasi in nervozno
moje statične in premikajoče se roke
kot monotoni tiktak
moje življenje med starcem in otrokom

SONCE

ponavljajoči trepet oči, da ne zaspim
sredi belega dne

SEPTEMBER

listje, zaledeneno od radosti

LUNA

pokrajina, v kateri sem sanjal, da sem
bil in presegel sebe

VESOLJE

popisujem se z ognjem
jutri bo zemlja vzela nazaj nebo

Seznam začetkov besedil

Obstaja trenutek, v katerem ...

Soočenje z ...

Slišalo se je kot ...

Bilo je kot ...

Če ste videli/videle ...

Če bi bilo po moje ...

Vedno sem si želel/želela ...

Skupaj smo bili/bile ...

Si vedel/vedela ...

Rad/rada bi ti povedal/povedala ...

Vidim te ...

Vedno smo imeli/imele ...

Povedal/povedala mi je ...

Nisem mogel/mogla ...

Zjutraj smo ...

Sredi vsega skupaj ...

Smejal/smejala se boš ...

Bilo je tako ...

Bilo je, kot da sem ...

Primer pesniškega in grafičnega pisanja: Paroliberismo

Paroliberismo je literarni slog, ki ga je uvedel futurizem. Načela in pravila te literarne tehnike je opredelil in zapisal italijanski pesnik Filippo Tommaso Marinetti v »Tehničnem manifestu futurizma« 11. maja 1912.

Gre za zelo specifično poezijo. Pravzaprav se izraz nanaša na besedo ali del besedila, kjer oblika in razporeditev črk tvori vizualno podobo, povezano s pomenom samih besed. Besede niso skladensko oz. slovnično povezane med seboj, saj niso urejene v povedi in odstavke. Ločila, naglasi in apostrofi se ne uporabljajo.

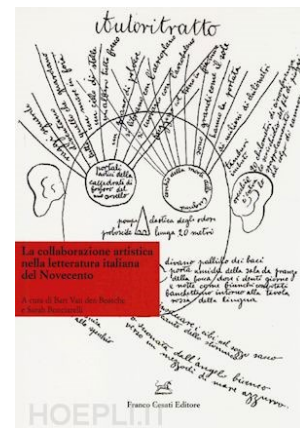
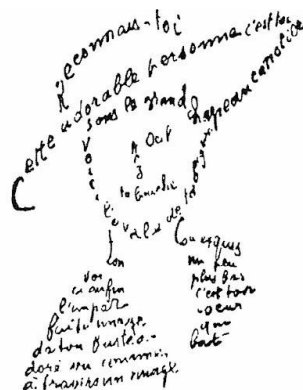
Kot pravi Marinetti, futuristična umetnost odraža dinamiko nove civilizacije ter hitrost njenega razvoja. Zaradi tega besede niso mogle biti logično razporejene. Morale so prikazovati gibanje ali sestavljati obliko koncepta, ki so ga izražale. Tako je bila na primer beseda »balon« napisana v obliki samega balona.

Poleg tega so številni pesniki pisali onomatopejske zvoke: zvok so pojasnili tako, da so črke posamezne besede pisali v različnih velikostih.

Zakaj smo izbrali ta literarni slog?

Ta literarni slog lahko navduši učence, saj omogoča veliko svobodo izražanja sebe in svojih misli, pa tudi pisanje zelo kreativnih in izvirnih besedil z uporabo zelo različnih vrst pisanja in umetniških slogov (npr. izrezovanje črk iz časopisnih člankov).

Zaradi prilagodljivosti in odsotnosti pravil lahko učenci s tem literarnim slogom ustvarjajo zelo samosvoja in osebna besedila.

PROMOCIJA AKTIVNOSTI

04

Promocija aktivnosti

Pobude in izjave udeležencev

Lejla Skalnik, osnovnošolska učiteljica v Pakracu (Hrvaška)

Kot učiteljica angleščine, pa tudi razredničarka, sem se odločila, da letos nadgradim aktivnosti v okviru projekta Širimo solidarnost s svojimi učenci 8. razredov (13–14 let). Menila sem, da so pripravljeni vključiti poznano vsebino v zgodbe o fotografijah z metodo pripovedovanja zgodb. Hotela sem, da si zamislijo zgodbe v ozadju in se poskusijo postaviti v kožo nekoga drugega, ne da bi omejila njihovo domišljijo!

Vsaka izmed skupin po 4–5 učencev je pripovedovala zgodbe iz osebnega zornega kota o poplavih, o osamljeni babici, ki se je učila tujega jezika, ker se je njena družina preselila v Nemčijo, o osmošolcu, ki ga je izolacija med pandemijo prignala na rob depresije ...

Tako je bila na primer tema ekologije predstavljena v obliki TV poročila z voditeljem, dvema reporterjema, ki sta se javljala v živo, in komentatorjem v studiu, ki je govoril o podnebnih spremembah in o tem, kako so privedle do poplav. Na koncu so si skupine izmenjale fotografije in si izbrale eno izmed naslednjih nalog: kratka obnova vsebine po spominu, sprememba konca ali izboljšanje zgodb.

Toma Cetti, srednješolski profesor, Brindisi (Italija)

Udeležili smo se spletnega dogodka, ki ga je organizirala Poljska, in moram priznati, da me je dogodek zelo presenetil. Bil je zelo dobro organiziran. Pogovarjali smo se o tem, kaj je pomembno, ter o težavah, na katere smo naleteli. Razložil sem, da delamo prek spleta, uporabljamo aplikacijo WhatsApp itd. Tudi otroci so pojasnjevali in sodelovali v svojih skupinah. Srečal sem se z učiteljico iz Slovenije. Veliko sva govorila angleško in to je bilo super.

Elissa Tawitian, učiteljica v osnovni šoli na Vrhniki (Slovenija)

Naša šola je v šolskem letu 2020/2021 prvič sodelovala v projektu. Skupaj s kolegi smo opravili analizo fotografij in delavnice pisanja za 20 otrok, starih med 13 in 14 leti. Govorili smo o podnebnih spremembah, revščini, družbeni pravičnosti in diskriminaciji. Učenci so se strinjali, da se nihče ne počuti prijetno v svetu, kjer obstajajo takšni problemi, in da si želijo v svojih skupnostih spremeniti stvari na bolje.

Zato smo se odločili, da poleg pisanja sporočil solidarnosti organiziramo tudi skupnostno akcijo. Kampanjo, poimenovano »Ena palačinka na dan prežene sebičnost stran!«, so v celoti zasnovali in izvedli učenci. Želeli smo si soustvariti skupnost, v kateri bomo prijazni in spoštljivi drug do drugega. Za širjenje sporočila solidarnosti smo spekli palačinke za vse. Učencem je bilo všeč, da so svobodno izražali svoje misli in mnenja ter sodelovali v skupnostni kampanji. Projekt jim je pomagal, da se med pandemijo bolezni Covid-19 niso počutili izolirani, saj so sodelovali pri nečem koristnem tako za njih kot za druge.

Ilona Starosta, učiteljica na srednji šoli za komunikacijo v Poznaniu (Poljska)

Petnajst-, šestnajst- in sedemnajstletniki razpravljajo o izzivih sodobnega sveta. Vso to intelektualno gorečnost so nadzorovali trije učitelji angleščine in etike. Vendar pa samo s številkami ni mogoče opisati debat, ki so potekale. Dobesedna in metaforična analiza fotografij, odkrivanje poprej neznanih razsežnosti resničnosti in človeškega izkustva. Stalna vprašanja: O čem razmišljaš? Kaj čutiš? Zakaj? Povrh vsega je bil tu še izziv dela prek spleta. Pogosto se nismo mogli videti v obraz, in težko je bilo razbirati čustva. Po drugi strani si lahko prikril svoj odziv, tako da si izklopil svojo kamero. Nato je prišel čas za urejanje besedil za na razglednice. V ta namen smo uporabljali spletni dokument v skupni rabi. Nato tiskanje, dodajanje besedil na razglednice in pošiljanje po pošti. Omejitve zaradi pandemije smo premagovali z uporabo tehnologije in zaupanjem v sodelovanje. Bila je čudovita lekcija za prihodnost za naše učence, ki bodo – upamo – spremenili svet.

Bárbara Collado Martín, srednješolska učiteljica, Torrijos (Španija)

Zdel se mi je zelo zanimiv projekt za ukvarjanje s pomembnimi temami z mladostniki s pomočjo različnih orodij, s katerimi se učijo analizirati fotografije in se obenem izražati; orodij, ki jih ne znajo uporabljati, in vprašanj, ki jih obdajajo in ki neposredno vplivajo na njih. Te aktivnosti omogočajo zanimive razprave. Mislim, da gre za čudovit projekt, ki nam omogoča, da delamo številne stvari z didaktičnega vidika. Delavnice fotografije in pisanja s fotografom so bile zelo dobre in so mi precej pomagale pri pripravi delavnice z učenci. V mojem primeru smo delavnico pisanja izvedli v sodelovanju z jezikovnim oddelkom.

Anne-Claire Doublet, vodja projektov na področjih pisanja, knjig in branja pri La ligue de l'enseignement du Loiret (Francija)

Projekt Širimo solidarnost izvajamo v šolah, pa tudi v socialnih centrih in knjižnicah. Zato delamo s raznolikimi skupinami: otroki in mladostniki, družinami, učenci francoščine, prostovoljci ... Aktivnosti organiziramo v dveh korakih: najprej imamo dvourni delavnico, med katero se udeleženci pogovarjajo o vsaki izmed fotografij ter predstavijo svoje ideje o tem, kaj posamezna fotografija »pripoveduje«. Nato sledi druga delavnica, na kateri udeleženci začnejo pisati svoja sporočila, potem ko se prej »ogrejejo« z igrami pisanja. Morda v nasprotju s pričakovanji imajo učenci najraje prav fazo pisanja. Po eni strani vidijo, da pisati ni tako težko, kot so se bali, da je lahko zabavno in igrivo in da imajo več navdiha, kot so mislili. Tako (ponovno) dobijo zaupanja v svoje sposobnosti pisnega izražanja.

DODATNI VIRI

05

Dodatni viri

Slovarček

Enakopravnost in različnost

Akulturacija

Ta izraz opisuje vse pojave, katerih posledica je stalen in neposreden stik med skupinami posameznikov iz različnih kultur, ki povzroča spremembe v začetnih kulturnih modelih ene ali obeh skupin.

Antisemitizem

Izraz se je pojavil konec 19. stoletja v Nemčiji in označuje sovražno razpoloženje do Judov v rasnem in psevdoznanstvenem smislu, medtem ko so jih pred tem obravnavali v verskem in kulturnem smislu (protijudovstvo). V splošnem ta izraz označuje posebno sovražnost do skupine ljudi, ki jih ljudje (točno ali netočno) smatrajo za Jude.

Asimilacija

Asimilacija je skrajna različica akulturacije. Gre za pojav, ko kultura ene izmed skupin popolnoma izgine, se asimilira in ponotranji kulturo druge skupine, s kateri je v stiku.

Azil

Oblika zaščite, ki jo neka država nudi na svojem ozemlju in temelji na načelu nevrčanja in mednarodno ter nacionalno priznanih pravic beguncev. Prizna se osebam, ki zaščite ne morejo poiskati v državi, katere državljanstvo imajo in/ali v kateri imajo stalno prebivališče, predvsem zaradi strahu pred preganjanjem zaradi rase, religije, državljanstva, pripadnosti določeni družbeni skupini ali političnega prepričanja.

Diferencializem

Diferencializem je ideologija, ki zagovarja ločevanje, diskriminacijo, izključevanje ali razumevanje posameznika ali skupine kot manjvrednih na podlagi resničnih ali domnevnih razlik. Diferencializem se pojavlja kot odziv na univerzalizem (po

katerem smo pred zakonom vsi enaki). Ker po znanstvenih spoznanjih kategorija rase ne obstaja, rasizem temelji na kulturnih kategorijah, še posebej na tezi, da kulturna heterogenost ogroža preživetje določenih kultur.

Diskriminacija

Izraz »diskriminacija« označuje različno obravnavo oseb ali skupin ljudi. Diskriminacija vključuje prakse, ki onemogočajo enak dostop do družbenih vlog, statusa ali krajev na podlagi družbeno konstruiranih značilnosti.

Etničnost

Etničnost oz. etnična pripadnost je občutek skupnega porekla, bodisi kar zadeva jezik, običaje, fizične podobnosti ali zgodovino. Ta koncept je zelo pomemben v družbeni in politični sferi. Nanaša se na skupno sociokulturno dediščino, s čimer se razlikuje od koncepta rase, ki pomeni skupne biološke in morfološke značilnosti, povezane s skupnimi predniki. Etnična pripadnost je torej vse, kar prispeva k občutku identitete in pripadnosti ter k posledičnim izrazom te pripadnosti.

Heterofobija

Francosko-tunizijski pisatelj in esejist Albert Memmi opredeljuje heterofobijo kot »zavračanje drugega na podlagi kakršnih koli razlik. Predpona »hetero-« izvira iz grščine in pomeni »drugi«. Po njegovem mnenju je heterofobija najpomembnejše občutje, na katerem temelji rasizem. Te definicije ne gre zamenjavati z drugo opredelitvijo istega pojma, povezano s heteroseksualnostjo, po kateri predstavlja nasprotje homoseksualnosti oziroma sovražnost do heteroseksualcev.

Homofobija

Izraz »homofobija« označuje vsakršne izraze (govor, prakse, nasilje ipd.) zavračanja ali diferenciacije istospolnih ljudi, skupin ali praks oziroma ljudi, skupin ali praks, ki so percipirane kot takšne.

Identiteta

V psihologiji je pojem identitete opredeljen kot kognitiven in čustven proces, s pomočjo katerega oseba razume in dojema samo sebe. Omogoča, da se oseba izogne definitivnemu določanju identitete in ta koncept poveže z načelom individualne emancipacija. Če uporabimo bolj kolektiven pristop in se izognemo pasti nacionalne identitete, lahko kulturno in družbeno identiteto razumemo kot identiteto, ki združuje vse, kar imamo skupnega z drugimi člani skupine, ko so vrednote, norme in pravila, ki si jih posameznik deli s svojo skupnostjo ali z družbo.

Institucionalni rasizem

Izraz »institucionalni rasizem« se nanaša na vse neformalne neenake procese, do katerih pride znotraj določene institucije in ki običajno diskriminirajo, izključujejo ali stigmatizirajo posameznike, ki pripadajo skupini, podvrženi rasizmu. Institucionalni rasizem označuje sorazmerno zavesten odpor večine proti načelu demokratizacije.

Integracija

Izraz »integracija« označuje kompleksen proces, ki daje posameznikom »občutek identifikacije z družbo in njenimi vrednotami«. Po mnenju francoskega zgodovinarja in politologa Patricka Weila je integracija »stalen proces internalizacije skupnih pravil in vrednot, [ki] v nacionalnem kontekstu socializirajo državljane, ki živijo na različnih geografskih območjih ter pripadajo različnim družbenim razredom, kulturam ali religijam«. Danes nekateri raziskovalci uporabi tega koncepta nasprotujojo.

Islamofobija

Francoska svetovalna komisija za človekove pravice CNCDH uporablja izraz »islamofobija« za označevanje strahu pred islamom oziroma zavračanja islama, ki vodi v izključevanje, stigmatizacijo ali zavračanjem muslimanov.

Komunitarizem

Ta neologizem se je pojavil v osemdesetih letih prejšnjega stoletja v povezavi z zahtevami nekaterih »manjšin« v Severni Ameriki (ameriški staroselci, Afroameričani, francoski prebivalci Quebeca). V slabšalnem smislu izraz komunitarizem označuje obliko etnocentrizma ali sociocentrizma, ki daje prednost skupnosti (etnični, verski, kulturni, družbeni, politični, mistični, športni ipd.) pred posameznikom. Takšna skupnost je običajno obrnjena navznoter. Takšen »identitetni«, »kulturni« oziroma »skupnostni« odnos poskuša tudi vplivati na stališča in vedenje pripadnikov skupnosti, ki so se skupnosti dolžni prilagoditi.

Ksenofobija

Izraz izhaja iz grške besede *xenos*, ki pomeni »tujec«. Gre za občutek strahu pred tujci ali zavračanje tujcev ter v širšem smislu skupin, ki jih nekdo dojema kot drugačne.

Kulturna raznolikost

Kulturna raznolikost je prepoznavanje obstoja različnih kultur. Splošna deklaracija UNESCO o kulturni raznolikosti velja za standardizacijski instrument, ki prvič prepozna kulturno raznolikost kot »skupno dediščino človeštva« in smatra, da je zaščita kulturne raznolikosti konkreten in etični imperativ, ki je neločljiv del spoštovanja človekovega dostojanstva. Nekateri sociologi koncept kulturne raznolikosti uporabljajo za opisovanje obstoja različnih kultur v okviru določene družbe ter znotraj nacionalnih držav.

Manjšine

Manjšine nastajajo v družbenih odnosih: gre za skupine, ki jih določena družba obravnava drugače, jih stigmatizira ali jih zavrača.

Medkulturno

Izraz »medkulturno« označuje srečevanje kultur in sodelovanje med njimi. Bolj kot most med kulturami gre za mešanico različnih kulturnih odnosov, nov prostor interakcij.

Migrant

Migrant je oseba, ki zapusti svojo državo izvora, da bi se dolgoročno naselil v drugi državi, katerega državljanstva nima. Medtem ko izraz »imigrant« oz. »priseljenc« poudarja zorni kot ciljne države, izraz »emigrant« oz. »izseljenec« pa državo izvora, izraz »migrant« upošteva celoten migracijski proces.

Predsodki

V prvotnem pomenu izraz »predsodek« označuje vnaprejšnje prepričanje, na podlagi katerega so posamezniki kategorizirani in včasih tudi izločeni. V širšem smislu izraz označuje tudi proces žaljive generalizacije. Kadar je skupina, ki je podvržena tem predsodkom, kategorizirana glede na raso, govorimo o rasnih predsodkih.

Rasizem

Medtem ko se izraz »rasa« redno uporablja že od 18. stoletja, se je začel izraz »rasizem«, katerega začetki sicer segajo v obdobje pred prvo svetovno vojno, pogostejše uporabljati v 20-ih in 30-ih letih prejšnjega stoletja. V slovarju Larousse se je pojavil leta 1932. Označeval je prakse (segregacijo, diskriminacijo, nasilje ipd.), percepcije (stereotipe, predsodke ipd.)

in govor, ki običajno »karakterizirajo določeno skupino ljudi po naravnih značilnostih, ki so same po sebi povezane z intelektualnimi in moralnimi lastnostmi, ki vejajo za vsakega posameznika te skupine.« Takšna karakterizacija je potem podlaga za diskriminacijo, izključevanje ali omalovaževanje.

Velikega interesa v številnih razpravah je bila deležna definicija francoskega sociologa Alberta Memmija: »Rasizem je posplošena opredelitev in vrednotenje razlik, resničnih ali namišljenih, v korist tožnika in v škodo njegove žrtve, z namenom opravičevanja napada ali privilegija.« Klasični rasizem temelji na konceptu biološko ločenih ter (fizično in intelektualno) bistveno razlikujočih se ljudi, z različnimi barvami kože.

Pojem rasa je politično sporen, saj se uporablja za neupravičeno razlikovanje med ljudmi – rasizem. Ločevanje ljudi glede na njihove telesne značilnosti (npr. barvni odtенок kože) tako v kulturnem kot v biološkem smislu ne pomeni ničesar, saj človekovih značilnosti in družbene organizacije ni mogoče

razlagati z barvo kože ali kakršnimikoli drugimi »rasnimi« termini. Vsi ljudje smo pod kožo enaki in vsi pripadamo eni »rasi« – človeški.

Seksizem

Izraz »seksizem« so v 1960-ih letih izumili Američani, ki so navdih dobili pri izrazu »rasizem«. Koncept se je nato razširil na mednarodno raven. Označuje poudarjanje povezave med prevlado moškosti in barve kože: v obeh primerih se ljudje opirajo na fizične razlike (barvo kože, spolne organe ipd.) za pojasnjevanje in upravičevanje diskriminacije, omalovaževanja in dožemanja drugih kot manjvrednih.

Po definiciji Marie-Josèphe Dhavernas in Liliane Kandel je seksizem specifičen sistem »v primerjavi z drugimi sistemi diskriminacije in prevlade«, saj prodre v »veliko večino ideoloških in kulturnih

produkcij naših družb«. Ustvarja »ambivalentno dvojno podobo z dvema enako razvitima vidikoma zatirane skupine (ki ju v osnovi povzema dihotomija devica – kurba)«, na kateri temelji.

Skupnost

Splošno gledano skupnost označuje družbeno skupino, ki vključuje ljudi z enakimi ali podobnimi značilnostmi, življenjskim slogom, kulturo, jezikom, interesi ipd. Člani skupnosti med seboj sodelujejo in jim je skupen tudi občutek pripadnosti do te skupine.

Primeri: kitajske skupnosti v velikih mestih, skupnost umetnikov, virtualne spletne skupnosti ipd.

Namerna skupnost je skupina ljudi, ki se odločijo živeti skupaj in upoštevati enaka pravila.

Primeri: skupnost hipijev, redovniška skupnost ipd.

Spol

Medtem ko je biološki spol (angl. **sex**) dejavnik, povezan z razlikami med moškimi in ženskami, je družbeni spol (angl. **gender**) sociokulturna in politična norma, ki opredeljuje, kaj določa moškost in ženskost, zlasti na področju družbenih vlog in izražanja spola (npr. poklici, obnašanje, izražanje čustev, oblačenje, navade, stališča ipd.). Spol vsebuje koncept družbenega ravnovesja moči med kategorijami, ki jih vzpostavlja (med moškimi in ženskami) ter znotraj teh kategorij (na primer med tako imenovanim možatim moškim in tako imenovanim poženščnim moškim ali pa med žensko, ki je gospodinja, ter poslovno žensko).

Teorija grešnega kozla

Po teoriji grešnega kozla, nekatere skupine lastno nasilje opravičujejo tako, da za nasilje krivijo druge ter tako opredeljujejo notranjega ali zunanjega sovražnika. Skupina vse svoje nasilje osredotoča na takšnega ciljnega sovražnika. Ta pojav nikoli ni povsem zavesten (večina članov skupine je prepričana, da ima sovražnik negativne lastnosti, na katere se je potrebno odzvati z nasiljem).

Tujec

Tujec je oseba druge narodnosti v razmerju do druge osebe. Tujec je torej oseba, ki se nahaja na slovenskem ozemlju in ni slovenske narodnosti, ne glede na to, ali je (izključno) ene ali več drugih narodnosti ali pa nobeni narodnosti (je brez državljanstva).

Slovarček za analiziranje fotografij

Kompozicija

Umetnost postavljanja različnih elementov, ki sestavljajo fotografijo, v kader. Kompozicija usmerja pogled.

Fokus

Del subjekta, ki je izostren s prilagoditvijo ostrenja objektivna fotoaparata.

Ozadje

Elementi fotografije, ki se zdijo najbolj oddaljeni od gledalčevega pogleda.

Od roba do roba

Fotografija, ki pokriva celotno stran, brez stranskih robov.

Kadriranje

Dejanje, ki določi vidno polje, zajeto s fotoaparatom. Kadriranje je lahko bolj ali manj široko ali bližnje.

Okvir

Robovi fotografije, ki označujejo meje prikazanega prostora oziroma vidnega polja. Okvir ločuje to, kar je v vidnem polju, od tistega, kar ni zajeto v objektiv fotoaparata.

Vidno polje (kader)

Območje prostora, ki ga zajame fotoaparatus oz. ki je vidno na fotografiji.

Kontrast

Kontrast na fotografiji (ali na delu fotografije) je razlika med območji svetlobe in sence.

Osvetlitev od zadaj

Situacija, ko je na fotografiji močan vir svetlobe usmerjen proti objektivu fotoaparata. Takšen posnetek je sicer zahteven, a lahko z njim dosežemo zanimive rezultate.

Zorni kot (najizrazitejša sta nizek in visok)

Kot, iz katerega gledalec vidi subjekt(e) na fotografiji. Kjer gledalec gleda subjekt od spodaj navzgor, je zorni kot nizek, kjer od zgoraj navzdol, pa visok.

Široki kot

Širokokotni objektiv ima kratko goriščno razdaljo. Uporablja se lahko za različne namene, najpogosteje pa za panorame, saj omogoča široke kadre. Fotografije, posnete s širokokotnim objektivom, imajo pogosto različne ravnine, zaradi katerih se zdi fotografija dlje stran.

Izven kadra

Nevidni prostor, ki meji na vidno polje in si ga gledalec lahko zgolj predstavlja.

Ameriški plan

Ameriški plan je način kadriranja človeške figure ali skupine figur od sredine stegen navzgor, tako na videoposnetkih kot na fotografijah. Včasih se mu reče tudi srednji plan, zlasti pri fotografiranju.

Ospredje

Del vidnega polja, ki se nahaja med gledalcem in glavnim objektom na fotografiji.

Globinska ostrina

Območje kadra, ki je ostro v treh dimenzijah in prispeva k občutku globine oz. prostornine.

Dodatni viri

Tematske spletne strani

O rasizmu in nestrpnosti

Razkriti obrazi rasizma – priročnik za učitelje, kako uporabiti plakate kot izhodišče za pogovor o rasizmu. Amy Skinner, Kristina Božič, Amnesty International Slovenije, 2011
<https://sola.amnesty.si/prirocniki.html>

Prvi koraki. Amnesty International Slovenije, 2009
<https://sola.amnesty.si/prirocniki.html>

Prepoznavanje rasne diskriminacije in borba proti njej: kratek vodič. Mirovni inštitut, 2003
http://www2.mirovni-institut.si/slo_html/publikacije/pdf/MI_rasna_diskriminacija.pdf

Priročnik za prijavljanje sovražnega govora na družbenih omrežjih. Iztok Šori in Andrej Motl, november 2018
<https://www.mirovni-institut.si/publikacije/prirocnik-za-prijavljanje-sovraznega-govora-na-druzbenih-omrezjih>

Na križiščih diskriminacije: Večplastna in intersekcijska diskriminacija. Roman Kuhar, Mirovni inštitut, 2009
<https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2014/08/Na-kriziscih-diskriminacije.pdf>

Evropska komisija proti rasizmu in nestrpnosti, Svet Evrope
www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance

O podnebnih spremembah

Priročnik za soočanje z globalnimi izzivi. Društvo Humanitas, 2010
<http://www.humanitas.si/data/useruploads/files/1348489852.pdf>

Slovenija znižuje CO2, kratki animirani filmi. Umanotera, 2012
<https://www.youtube.com/watch?v=k0wgfMjQklk&list=PLrBUOzJvWSgA8xIG3yWlsijx8GtvMIWs>

Priročnik za globalno učenje. Sloga, 2008
<http://www.humanitas.si/data/useruploads/files/1348489755.pdf>

O duševnem zdravju

Promoting Mental Health, Svetovna zdravstvena organizacija, 2004
https://www.who.int/mental_health/evidence/en/promoting_mhh.pdf

O migracijah in solidarnosti

Priročnik za pedagoge za opolnomočenje mladih glede CTR-jev in migracij. Društvo Amnesty International Slovenije, 2019
<https://sola.amnesty.si/prirocniki.html>

Razor-Wired. Reflections on Migrant Movements through Slovenia in 2015. Mirovni inštitut, 2015
https://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2016/03/Razor_wired_publikacija_web.pdf

Challenging global citizenship through interculturality: Crossing borders and practicing solidarity. Nina Vodopivec, Društvo Humanitas.
<http://www.humanitas.si/data/useruploads/files/1342783963.pdf>

Literatura za mlade

Rasizem in diskriminacija

Janja Vidmar: *Kebarie*. Miš, 2010

Kebarie oz. Kedi je romska deklica, ki je v šoli nimajo preveč radi. Obtožijo jo, da krade, se ji posmehujejo, zdi se ji, da je tudi učiteljica ne mara. Ob vsem tem Kedi poskuša najti svojega očeta, ki je izginil.

<https://sola.amnesty.si/knjige.html>

Jasmina Ahmetaj, Marta Gregorčič:

***Dekle z bonboni*. Frekvenca, socialno-kulturno združenje nemirnih in aktivnih, 2013**

Knjiga se dogaja v devetdesetih letih v Mariboru, kjer je dekle odraščalo s sestrami in starši, za katere je bilo nepredstavljivo, da bi se punca moškega pred poroko sploh dotaknila, kaj šele da bi bil to Slovenec. Jasmina je izstopala v bistrosti, pa tudi v upornosti, saj jo je bolj kot vse drugo privlačil nedostopen slovenski svet. Ko njeni hormoni podivjajo, se začne vse bolj zapletati v mrežo odnosov z dvema fantoma in dvema družbenima tradicijama ... Za razliko od olepševalnih romanov, ki jih o romskem življenju pišejo uveljavljeni pisatelji, avtorici prepričata s popolno odsotnostjo romantiziranja in z ekstenzivno pristnimi odtenki romsko-islamske kulture.

<https://www.bukla.si/knjigarna/leposlovje/dekle-z-bonboni.html>

Podnebne spremembe in okolje

Evald Flisar: *Alica v nori deželi*.

***Vodnikova založba*, 2008**

Fantazijska humorna zgodba o Alici in profesorju Skočirju, ki pristaneta na skrivnostnem otoku, kjer je dežela Poterunija, ki je nekakšna postapokaliptična država, ki nima več naravnih virov, vse pa izdelujejo iz materiala, ki ga izkopavajo izpod mesta. Jame polnijo z zgodovinskimi kipi in mumificiranimi trupli (dobre državljanke in državljani še po smrti podpirajo svojo državo!). Dotika se posledic ekoloških katastrof in klimatskih sprememb ter politično-ekonomskih posledic, ki jih te prinašajo.

<https://sola.amnesty.si/knjige.html>

Enakost spolov

Nika Kovač: *Pogumne punce*. Mladinska knjiga, 2018

Knjiga direktorice Inštituta 8. marec in znane aktivistke za enakopravnost spolov Nike Kovač nam predstavlja 30 punc – Slovenk in tujk – ki so s svojimi pogumnimi dejanji spreminjale svet.

<https://www.emka.si/webapp/wcs/stores/servlet/sl/emkasi/pogumne-punce-2562257-pr>

Duševno zdravje

Suzana Tratnik: *Ime mi je Damjan*. ŠKUC, 2001

Devetnajstletni Damjan odkriva samega sebe in se ob tem sooča s številnimi težavami. Zdi se, da ga nihče ne razume, s starši ima zelo slab odnos, ne razumejo ga niti punca in prijatelji. V svoji stiski se zateka k alkoholu in drogam, vendar se Damjan mora boriti proti predsodkom družbe in poiskati svojo pot.

<https://sola.amnesty.si/knjige.html>

Migracije in solidarnost

Marek Vardas: *Na begu*. Malinc, 2018

Knjiga je poročilo o domišljijjski poti dečka in njegovega psa Alana skozi mesta, dežele in celine, na katerih se srečuje s prijateljstvom in zavrnitvijo. Prebivalci mest poosebljajo lastnosti, ki vodijo k predsodkom do vsega tujega in k lagodnemu upravičevanju lastnega nezanimanja za usodo sočloveka.

<https://www.bukla.si/knjigarna/otrosko-in-mladinsko/od-4-do-8-let/leposlovje-za-otroke/na-begu.html>

Dodatni viri

Tematska literatura

Rasizem in diskriminacija

Rok Svetlič: *Filozofija človekovih pravic*. Založba Annales, 2009

Podnebne spremembe in okolje

Lučka Kajfež Bogataj: *Vroči novi svet*. Najst, 2013

Lučka Kajfež Bogataj: *Planet voda*. Cankarjeva založba, 2015

Dušan Plut: *Zeleni planet? – Prebivalstvo, energija in okolje v 21. stoletju*. Didakta, 2004

Boštjan Videmšek: *Plan B Pionirji boja s podnebno krizo in prihodnost mobilnosti*. UMco, 2020

Vincent Liegey idr.: *Projekt Od-rasti – Manifest za brezpogojno podporo za neodvisnost*. Založba Sanje, 2015

Enakost spolov

Amnesty International Slovenije in Mirovni inštitut: *Človekove pravice žensk: uvodna pojasnila in dokumenti*, 2004.

Milica Antić Gaber, Veronika Tašner, Irena Lesar idr.: *Brez spopada: kultur, spolov, generacij*. Pedagoška fakulteta, Ljubljana, 2009

Kristof Nicholas, Sheryl WuDunn: *Half the Sky: Turning Oppression Into Opportunity for Women Worldwide*. Knopf, 2008.

Duševno zdravje mladih

Anica Mikuš Kos: *Duševno zdravje otrok današnjega časa*. Didakta, 2017

Karen Miller: *Otrok v stiski: priročnik za vzgojitelje, učitelje, strokovnjake in starše, ki se srečujejo z otroki, ki doživljajo stiske, krize in stres*. Educy Ljubljana, 2000

Migracije in solidarnost

Jernej Mlekuž: *ABC migracij*. Založba ZRC, 2011

Boštjan Videmšek: *Na begu*. Knjigarna Bukla, 2016

Tematska filmografija

Okolje

Upor – dokumentarni film o delovanju Lafarge-a v Zasavju (Darko Sinko in Lara Simona Taufer, 2013)

<https://www.youtube.com/watch?v=JUYz825WQjQ&feature=youtu.be>

Rasizem in diskriminacija

Dolge počitnice (Damjan Kozole, 2012)

26. februarja 1992, dobrega pol leta po osamosvojitvi, je Slovenija okoli 20.000 ljudi brez opozorila odstranila iz registra državljanov. Dokumentarec pripoveduje življenjsko zgodbo treh ljudi, ki jih je ta politična odločitev zaznamovala za vse življenje.

Koalicija sovražstva (Erik Valenčič, 2013)

Tudi v Sloveniji imamo ekstremistične skupine, ki pod pretvezo domoljubja izvajajo ksenofobno, rasistično in homofobno nasilje.

Enakost spolov

Aleksandrinke (Metod Pevec, 2011)

Zgodba o Aleksandrinkah je zgodba o boleči, skoraj izključno ženski emigraciji zaradi revščine in fašistične politike. Številne ženske so se vrnile prepozno, da bi lahko doživele svoje lastno materinstvo in svoj dom.

Migracije

Dar Fur – Vojna za vodo (Tomo Križnar, Maja Weiss, 2008)

Dar Fur – Vojna za vodo je celovečerni dokumentarni film o misiji Toma Križnarja, ki ga je februarja 2006 tedanji slovenski predsednik dr. Janez Drnovšek poslal med upornike v Darfur z nalogo, da preveri, kaj se v resnici dogaja. To je prvi film o Darfurju, ki omogoča vpogled v mentaliteto darfurskih upornikov, beguncev in tistih, ki ostajajo.

Gledališke predstave

Skozi oči begunca, Društvo Humanitas, 2016

Predstava *Skozi oči begunca* je izkustvena interaktivna gledališka igra, ki daje priložnost na lastni koži podoživeti občutke, stiske in kršitve pravic ljudi na begu. To lahko dosedanja prepričanja ljudi obrne na glavo in jih postavi pod vprašaj. V igri udeleženci in udeleženke stopijo v čevlje beguncev in migrantov ter se s pomočjo igralcev podajo na negotovo in mukotrpno pot skozi neštete ovire in nevarnosti v osrčje »obljubljene« in negostoljubne Evrope. Vendar se za nekatere pot tam ne konča.

Gejm, Slovensko mladinsko gledališča in Maska Ljubljana, 2020

Ljudje, ki so prepešali pol sveta, da bi pobegnili pred vojnami, preganjanjem, nasiljem in uničujočo revščino, zadnjih dobrih sto kilometrov poti, poti, ki jih v Bosni in Hercegovini še loči do njihovega cilja v Evropski uniji, imenujejo gejm (iz angl. *game* – »igra«). Gejm nima pravil, zakoni ne veljajo, policijska pooblastila so neomejena, nasilje vse brutalnejše, nevarnosti vse večje, možnosti pa vse manjše in poti čedalje bolj oddaljene ... Številni poskušajo večkrat, tudi dvajset-, tridesetkrat: enkrat jim mora uspeti. Za marsikoga se gejm konča usodno. Na naših mejah je po dostopnih podatkih življenje do zdaj izgubilo okoli dvajset ljudi. Avtorski projekt *Gejm* preizprašuje vlogo in odgovornost Slovenije in njene mejne politike za življenje in usodo ljudi na begu.

Zahvale

PRI PROJEKTU IN OBLIKOVANJU PRIROČNIKA SO SODELOVALI:

Fatima Akkacha

Vodja izobraževalnih projektov pri gibanju Ligue de l'enseignement

Yves Béal

Pisatelj in vodja usposabljanja

Pauline Begrand

Gibanje Ligue de l'enseignement, enota Savoja

Yves Bon

Gibanje Ligue de l'enseignement, enota Rona-Alpe

Charles Conte

Vodja projektov na področju sekularizma pri Ligue de l'enseignement

Anne Deyris

Gibanje Ligue de l'enseignement, enota Pireneji-Atlantik

Marie Duccellier

Vizualno izobraževanje pri gibanju Ligue de l'enseignement

Auréli Gaudin

Vodja oddelka za evropsko in mednarodno solidarnost ter migracije pri gibanju Ligue de l'enseignement

Michel Poivert

Profesor umetnostne zgodovine na Univerzi Paris I Panthéon Sorbonne

Pauline Guillerm

Pisateljica in komičarka

Élise Gosselin

Vodja projektov na področju branja in pisanja pri gibanju Ligue de l'enseignement

Sarah Klinger

Gibanje Ligue de l'enseignement, enota Deux-Sèvres

Nicolas Lang

Gibanje Ligue de l'enseignement, enota Val-de-Marne

Jean-Noël Matray

Vodja oddelka za kulturo pri gibanju Ligue de l'enseignement

Philippe Moscarola

Gibanje Ligue de l'enseignement, enota Rona-Alpe

PRIREDBA PRIROČNIKA ZA SLOVENIJO:

Društvo Humanitas

Center za globalno učenje in sodelovanje
Zemljemerska ulica 12
1000 Ljubljana
Slovenija
01/430 03 43
info@humanitas.si
<http://www.humanitas.si>

Prevod iz angleškega jezika:

Tadej Turnšek
Tisk: Medium d.o.o.

Širimo solidarnost

BUILD EUROPEAN SOLIDARITY TODAY (BEST)

Izobraževanje za enakopravnost v različnosti

Izobraževanje za solidarnost

www.fraternity-card.eu

Sofinancirano s sredstvi
programa Evropske unije
Erasmus+.

Širimo solidarnost!
(Build European Solidarity
Today - BEST)
je Erasmus+ projekt.

